

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของกฎหมาย เกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัย

ในปัจจุบันสินค้าที่ผลิตและจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดนั้นมีอยู่มากมายหลายชนิดมีทั้งสินค้าที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ยา เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ ไปจนถึงสินค้าที่ใช้สำหรับอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ตลอดจนสินค้าที่มีลักษณะเป็นของฟุ่มเฟือย เช่น เครื่องประดับร่างกาย หรือเฟอร์นิเจอร์ ของแต่งบ้านราคาแพงๆ เป็นต้น ซึ่งสินค้าหลายๆ ประเภทเหล่านี้ได้มีการผ่านกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้นอย่างมาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าเหล่านี้ไปใช้ก็อาจจะได้รับอันตรายต่อชีวิต สุขภาพอนามัย จิตใจ ทรัพย์สินได้อย่างคาดไม่ถึง จึงสมควรทำความเข้าใจถึงความหมายของ “สินค้า” และ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในเบื้องต้นก่อน

ความหมายของ “สินค้า” และ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

ก่อนอื่นควรทำความเข้าใจถึงความหมายของ “สินค้า” เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะศึกษาในประเด็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ต่อไป

1. ความหมายของคำว่า “สินค้า”

ในเบื้องต้นนี้จำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจถึงคำว่า “สินค้า” โดยทั่วไปและคำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนดังนี้

“สินค้า” (Goods) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อสนองความจำเป็นและความต้องการของลูกค้า และทำให้ลูกค้าพึงพอใจ จะรวมถึงบริการด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2540, หน้า 310)

“ผลิตภัณฑ์” (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่ หรือบุคคล (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2540, หน้า 626)

“สินค้าบริโภค” (Consumer Goods) หมายถึง สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อไปสำหรับใช้ในครัวเรือนขั้นสุดท้ายไม่ใช่การซื้อเพื่อนำไปผลิตต่อหรือขายต่อ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท

คือ (1) สินค้าสะดวกซื้อ (Convenience Goods) (2) สินค้าเลือกซื้อ (Shopping Goods) (3) สินค้าเจาะจงซื้อ (Specialty Goods) (4) สินค้าไม่แสวงซื้อ (Unsought Goods)

1. สินค้าสะดวกซื้อ แบ่งเป็น

สินค้าอุปโภคหลัก (Staples Goods) คือ สินค้าที่ซื้อบ่อยครั้งและสม่ำเสมอโดยไม่ต้องใช้ความคิด เช่น อาหาร ยา สบู่ และยาสีฟัน ฯลฯ

สินค้าที่ซื้อฉับพลัน (Impulse Goods) คือ สินค้าที่ผู้ซื้อไม่ได้มีการวางแผนการซื้อสำหรับการซื้อในแต่ละครั้ง แต่ซื้อเฉพาะที่ได้รับแรงกระตุ้นให้เกิดการซื้อทันทีทันใด

สินค้าที่ซื้อในยามฉุกเฉิน (Emergency Goods) คือ สินค้าที่จะซื้อเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นโดยกะทันหัน เช่น เต็มน้ำมันรถเมื่อน้ำมันหมด ซื้อยาแก้ไข้เมื่อไม่สบาย เป็นต้น

2. สินค้าเลือกซื้อ หมายถึง สินค้าที่ลูกค้าต้องมีการเปรียบเทียบคุณภาพราคาและรูปแบบจากหลายร้านก่อนการตัดสินใจซื้อ ตัวอย่างสินค้าได้แก่ เสื้อผ้า รถยนต์ เฟอ์ริเจอร์ กระเป๋า รองเท้า เป็นต้น

3. สินค้าเจาะจงซื้อ หมายถึง สินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ลูกค้าต้องการและเต็มใจที่จะใช้ความพยายามในการให้ได้สินค้านั้นมา ตลอดจนลูกค้ามีความเชื่อมั่นต่อตราสินค้า ดังนั้น การตัดสินใจซื้อจึงขึ้นอยู่กับชื่อเสียง คุณภาพ และความภาคภูมิใจที่ได้รับจากการใช้สินค้านั้นมากกว่าราคา

4. สินค้าไม่แสวงซื้อ หมายถึง สินค้าที่ผู้บริโภคยังไม่รู้จักหรือรู้จักแต่ไม่คิดจะซื้อ หรือมีความจำเป็นต้องซื้อ ซึ่งมักจะเป็นสินค้าแปลกใหม่ เช่น เครื่องล้างจาน คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก หรือเป็นสินค้าเก่าที่ผู้บริโภคยังไม่เห็นความจำเป็นต้องซื้อ เช่น เต้าไมโครเวฟ

ดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า “สินค้า” หรือ “ผลิตภัณฑ์” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของลูกค้าหรือผู้บริโภค ซึ่งอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ แต่สินค้าบริโภค หมายถึง สิ่งใดๆ ที่ผู้บริโภคซื้อไปสำหรับใช้หรือบริโภคในครัวเรือนไม่ใช่ซื้อเพื่อนำไปขายต่อ

ส่วน “สินค้า” ตามบทนิยามของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หมายถึง สิ่งหรือกรรมวิธีทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตภัณฑ์กรรมและให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความหมายของ “สินค้า” โดยทั่วไปไปกับสินค้าตามบทนิยามของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 นั้น มีความหมายที่ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก คือ หมายถึง สิ่งที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายเป็นหลักแต่สินค้าในความหมายทั่วไปนั้นมักจะรวมถึงบริการด้วย แต่สินค้าตามความหมายในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่

ปลอดภัย พ.ศ.2551 จะเน้นถึงตัวสินค้าที่เป็นสังหาริมทรัพย์ รวมถึงผลิตภัณฑ์กรรมและกระแสไฟฟ้า ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความเข้าใจของคนทั่วไปนัก แต่ทั้งนี้ก็เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น การนิยามความหมายของคำว่า “สินค้า” จึงต้องให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และที่สำคัญที่สุดก็คือเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองให้มากที่สุดนั่นเอง

2. ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defects of Products)

คำว่า Defects นี้ในภาษาไทยแปลว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ซึ่งอาจจะไม่สื่อให้เข้าใจถึงคำว่า “ไม่ปลอดภัย” หรือ “ขาดความปลอดภัย” มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ตามความหมายของกฎหมายประเทศต่างๆ นั้น หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าสินค้าชำรุดบกพร่อง เพราะสินค้าที่ขาดความปลอดภัยอาจจะชำรุดบกพร่องหรือไม่ชำรุดบกพร่องก็ได้ หรืออาจจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากสภาพของสินค้านั้นเอง เช่น ดิน ฝังง่าย ระเบิดได้ เป็นต้น

ดังนั้นความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงหมายถึง การที่สินค้านั้นขาดความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น หรือขาดประโยชน์อันควรคาดหมายได้จากการใช้สินค้านั้น เวลาที่สินค้านั้นออกวางตลาด (อนันต์ จันทร์ โอภากร, 2545, หน้า 129) ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ความคาดหวังของผู้บริโภคโดยทั่วไป หรือที่เรียกว่า Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิจารณาวัดจากมาตรฐานทางภาวะวิสัย (Objective Standard) โดยเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้านั้น (มานิตย์ วงศ์เสรี, 2544, หน้า 35)

กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่แบ่งแยกความไม่ปลอดภัยของสินค้าออกเป็น 3 กรณี ดังนี้ (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 63 - 65)

2.1 ความไม่ปลอดภัยในการผลิต (Manufacturing Defect) หมายถึง สินค้าที่ผลิตได้นั้นไม่ตรงตามแบบที่ได้ตั้งใจไว้ (Intended Design) แม้ว่าจะได้ใช้ความระมัดระวังทั้งหมดที่เป็นไปได้แล้วก็ตามหรือแตกต่างไปจากมาตรฐานที่สร้างขึ้นโดยผู้ผลิตเองสำหรับสินค้าอื่นที่มีลักษณะการใช้งานที่คล้ายกัน (Deviation from the Norm Test)

ความไม่ปลอดภัยในการผลิตจึงเป็นความไม่ปลอดภัยที่ปรากฏในการผลิตสินค้าเฉพาะชิ้นเฉพาะราย ไม่ได้ไม่ปลอดภัยทั้งหมดอย่างกรณีของความไม่ปลอดภัยในการออกแบบ ความไม่ปลอดภัยในการผลิตอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดของเครื่องจักร หรือคนงานในกระบวนการผลิตที่ปล่อยให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยหลุดลอดผ่านการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้า หรือไม่ได้จัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำสินค้านั้นออกวางจำหน่ายทำให้สินค้านั้นมี

คุณภาพไม่ได้มาตรฐานเป็นอย่างเดียวกันกับสินค้าอื่นๆ หรือมีคุณภาพด้อยกว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยประเภทนี้โดยมากจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ด้วยการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำสินค้าออกวางจำหน่าย

2.2 ความไม่ปลอดภัยในการออกแบบ (Design Defect) หมายถึง การที่สามารถคาดหมายถึงความเสียหายที่จะเกิดจากความเสียหายจากสินค้า แต่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงนั้นได้ด้วยการออกแบบอย่างเหมาะสม และการไม่นำการออกแบบนั้นมาใช้ทำให้สินค้าขาดความปลอดภัยตามสมควร

2.3 ความไม่ปลอดภัยในการให้คำเตือน หรือการกำหนดข้อบ่งชี้ไม่เพียงพอ (Warning Defect or Inadequate Instructions) หมายถึง กรณีที่สามารถคาดเห็นถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสินค้า ซึ่งอาจหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงได้โดยการให้คำเตือนหรือกำหนดข้อบ่งชี้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Unsafe Products)

ในการกำหนดคำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นั้น เป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะสามารถกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งในต่างประเทศก็ได้พยายามจะกำหนดลักษณะเงื่อนไขของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ไว้ในกฎหมายของตน ซึ่งการกำหนดลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะกำหนดให้พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ โดยเฉพาะลักษณะหรือรูปแบบสินค้าและประโยชน์ของสินค้าที่ผู้บริโภคสมควรได้รับในช่วงที่สินค้าวางจำหน่าย ซึ่งพอจะสามารถอธิบายแนวคิดหลักของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ได้แก่

3.1 สินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนด ซึ่งคำว่ามาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการที่กฎหมายพยายามวางมาตรฐานของคุณสมบัติของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค แต่ก็ไม่ได้กำหนดถึงขั้นที่ต้องให้สินค้านั้นมีความปลอดภัยโดยสมบูรณ์ เพียงแต่สินค้านั้นต้องไม่เกิดอันตรายโดยไม่สมควร (Unreasonable Dangerous) แก่ผู้บริโภคที่ใช้สินค้านั้นตามวิสัยปกติธรรมดาทั่วไป

การกำหนดว่ามาตรฐานเป็นไปโดยเหมาะสมหรือไม่นั้น เป็นกรณีที่ต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลายๆ ประการ ประกอบกัน (ธนวัฒน์ สังข์ทอง, 2542, หน้า 53) ได้แก่

ประการที่ 1 สินค้าบางประเภทจะสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมากตามวัตถุประสงค์ของการใช้ตามปกติ โดยไม่มีกรณีอื่นมาทำให้ใช้สินค้านั้นไปทางที่ผิดอย่างรุนแรง เช่น ต้องการใช้ใบมีดโกนให้ตัดได้เหมือนกับมีดหรือขวาน ซึ่งอันตรายจะเกิดขึ้นกรณีถ้าสินค้านั้นได้ใช้โดยผิดวัตถุประสงค์

ประการที่ 2 สินค้าบางประเภท เช่น เครื่องสำอาง ยา หรืออาหาร อาจมีความปลอดภัยอย่างเต็มที่สำหรับผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่ ในขณะที่อาจเกิดผลร้ายต่อผู้บริโภคส่วนน้อย แต่ผลที่เกิดแก่ผู้บริโภคส่วนน้อยนี้ อาจมีความรุนแรงและอาจทำให้ถึงแก่ชีวิต แต่ก็มิใช่หมายความว่าสินค้าเหล่านี้จะเป็นอันตรายซึ่งต้องพิจารณาจากความรุนแรงของอาการ และอัตราของผู้บริโภคสินค้านั้นที่เกิดผลอย่างเดียวกัน ซึ่งผลที่เป็นคุณประโยชน์อาจจะมีน้ำหนักที่มากกว่าผลเสียที่เกิดขึ้นก็ได้ เช่น วัคซีนป้องกันโรคต่างๆ สินค้าเหล่านี้ไม่เป็นอันตรายโดยไม่สมควร แต่อาจจะมีผลควบคู่กันไปที่เรียกว่า “ผลข้างเคียง” ซึ่งในที่นี้ความปลอดภัยโดยสมควรมันนั้นอาจจะต้องมีการให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคเป็นพิเศษ

ประการที่ 3 ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัย คุณสมบัติของสินค้า และปัญหาว่าอันตรายนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ประจักษ์หรือปิดบังซ่อนเร้นอยู่เพราะในบางกรณีผู้ผลิตอาจไม่ต้องการเปิดเผยให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า

2) **สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง** ซึ่งได้แก่ สินค้าที่เดิมเป็นสินค้าที่ได้ผลิตตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด แต่ต่อมาสินค้านั้นปรากฏว่ามีความชำรุดบกพร่องอันเนื่องมาจากการเสื่อมคุณภาพ การใช้ที่ผิดปกติ หรือการที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง แต่ไม่ปรากฏในขณะที่มีการซื้อขายแต่มาปรากฏในภายหลัง เป็นต้น

3) **สินค้าที่ถูกสั่งห้ามหรือระงับการจำหน่ายในตลาดอันเนื่องมาจากเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค**

ส่วน “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามบทนิยามของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หมายถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่อาจกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านั้นรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

4. ประเภทของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

4.1 สินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยสภาพปกติ (ธนาววัฒน์ สังข์ทอง, 2542, หน้า 15)

สินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือสินค้านั้นอันตราย อันเกิดจากโดยสภาพตามปกตินี้ ได้แก่ สินค้าที่โดยสภาพตามธรรมชาติของสินค้านั้นเอง ย่อมทราบได้ว่าเป็นสินค้าที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ โดยการสังเกตจากสภาพภายนอกของสินค้าหรือจากลักษณะของสินค้านั้นเอง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น

4.1.1 สินค้านี้เป็นอันตรายโดยสภาพตามธรรมชาติ

สินค้าซึ่งโดยตัวของมันเอง สามารถที่จะสังเกตสภาพหรือลักษณะภายนอกของสินค้าว่าสามารถก่อให้เกิดอันตรายโดยสภาพธรรมชาติของสินค้านั้น แต่สินค้าประเภทนี้ก็มีได้เป็นสินค้าที่ต้องห้ามมิให้วางจำหน่ายในท้องตลาด เช่น วัตถุไวไฟ หรือติดไฟได้ วัตถุระเบิด หรือวัตถุมีพิษ เป็นต้น ซึ่งมาตรการในการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าเหล่านี้จะถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการที่จะให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้านี้ ต้องดำเนินการใดๆ ที่จะป็นประโยชน์ในการขจัดความเสี่ยงภัยในการใช้สินค้าเหล่านี้ ซึ่งอาจจะป็นมาตรการเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม หรืออาจกำหนดให้มีฉลากระบุถึงรายละเอียดต่างๆ ของสินค้าที่ผู้บริโภคควรจะได้ทราบเพื่อเป็นการคุ้มครองประกอบทั่วไปซึ่งเป็นผู้บริโภค

สำหรับสินค้าซึ่งโดยตัวมันเองเป็นอันตรายโดยสภาพตามธรรมชาตินี้ นอกจากวัตถุไวไฟ วัตถุระเบิดแล้วยังมีอีกจำนวนมาก เช่น ยาพิษ สิ่งที่ทำให้เกิดโรคและสิ่งที่เป็นอันตรายต่อร่างกายอย่างอื่นฯ รวมถึง ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และอื่นฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถก่ออันตรายแก่ผู้บริโภคได้โดยสภาพธรรมชาติของตัวมันเอง ซึ่งหากสินค้าเหล่านี้ไม่ได้ให้คำเตือนหรืออาจแนะนำการใช้อย่างเพียงพอ แล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ เพราะสิ่งเหล่านี้จะใช้โดยตรงกับพืช ผักผลไม้ ดอกไม้ หรือสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างมาก

โดยในเรื่องนี้มีตัวอย่างคำพิพากษาของศาลสูงสุดของแคนาดาในคดี Lambert กับ Lastoplex Chemicals Co.Ltd. ซึ่งจำเลยเป็นผู้ผลิตสีรองพื้นชนิดแห้งเร็วซึ่งเป็นสารไวไฟสูง และระเหยง่าย โจทก์เป็นเจ้าของบ้านได้ใช้สีรองพื้นดังกล่าวทาห้องใต้ดินซึ่งติดกับเตาไฟ เบลวไฟและสะเก็ดไฟจึงกระเด็นมาถูกและเกิดระเบิดขึ้นปรากฏว่าที่หีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่ใส่สีรองพื้นนี้มีข้อความเตือนให้ระวังโดยมีข้อความว่า “ระวังไวไฟ ห้ามใช้ใกล้กับไฟหรือขณะที่สูบบุหรี่ ให้เปิดประตูหน้าต่างขณะที่ใช้”

ศาลสูงสุดได้พิพากษาว่าฉลากดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการเตือนให้ระวังเกี่ยวกับคุณสมบัติที่อันตรายของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ผู้ผลิตต้องมีหน้าที่ที่จะชี้ถึงอันตรายที่ตามมา ซึ่งต้องให้รายละเอียดที่ผู้บริโภคโดยปกติไม่ทราบ เช่น การเตือนว่าผลิตภัณฑ์นั้นแค่ไวไฟนั้นไม่เพียงพอ เมื่อโอกาสที่จะเกิดไฟไหม้อาจจะเพิ่มขึ้นตามสภาพแวดล้อมหรือแปรผันไปตามการใช้งาน การพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานที่ว่าลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่า ไม่มีการเตือนอย่างเพียงพอ (Miller, 1977, p.125)

แต่อย่างไรก็ดี ในการให้คำเตือนในสินค้าที่เป็นอันตรายโดยสภาพนั้นหากเป็นอันตรายที่เห็นโดยประจักษ์ชัดหรือเป็นเรื่องปกติที่รู้จักกันก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีคำเตือนก็ได้ คือ ผู้ขาย

หรือผู้ผลิตไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเตือนผู้ซื้อถึงขนาดว่ามีคหรือขวานอาจจะบาดได้ ไม่ชัดเจนจะทำให้เกิดไฟ ใดนาไม่คจะทำให้เกิดระเบิด หรือค้อนอาจทุบนิ้วมือได้ เป็นต้น (Prosser, 1971, p.649)

4.1.2 สินค้าที่เสื่อมสภาพแล้วก่อให้เกิดอันตราย

โดยปกติแล้วสินค้าที่ตัวของมันเองเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยสินค้านั้นไม่ได้หมายความเฉพาะสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันเนื่องมาจากส่วนประกอบของตัวมันเองเท่านั้น หากแต่ยังหมายความรวมถึง สินค้าซึ่งแรกเริ่มเดิมทีไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะก่ออันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สิน ของผู้บริโภคซึ่งใช้สินค้านั้นแต่ด้วยระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้ส่วนประกอบในตัวสินค้าหรือตัวสินค้านั้นเองเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจนเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันอาจก่อให้เกิดอันตรายที่ไม่สมควรแก่ผู้บริโภค เช่น สารเคมีบางตัวที่ทำปฏิกิริยากับอากาศเมื่อทิ้งไว้นานๆ ในที่ร้อน หรือยาบางประเภทที่อาจเสื่อมสภาพถ้าถูกแสงแดด เป็นต้น

4.1.3 สินค้าชำรุดบกพร่อง

สินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกรณีนี้โดยปกติแล้วมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือเป็นสินค้าที่มีอันตรายอยู่ในตัวของมันเอง แต่สินค้านี้กลายเป็นสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยเนื่องมาจากกระบวนการผลิตสินค้าทำให้เกิดความชำรุดบกพร่อง อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินของผู้บริโภค ซึ่งความชำรุดบกพร่องดังกล่าวผู้ผลิตอาจสามารถตรวจพบได้ในขณะที่ผลิต หรือได้มีการตรวจพบในเวลาต่อมาภายหลังจากนำสินค้านั้นเข้าสู่ตลาดก็ได้ ซึ่งอันตรายของสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิตมีหลายรูปแบบ ดังนี้

4.1.3.1 มีวัตถุหรือสารแปลกปลอม ปนอยู่ในสินค้า เช่น การมีวัตถุแปลกปลอมอยู่ในอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในกรณีพบเศษก้อนหินในขนมปัง พบกรดคาร์บอนิกในน้ำมะนาว พบหนอนในอาหารกระป๋อง เป็นต้น

4.1.3.2 ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำหรือชำรุดบกพร่อง เช่น ยางรถยนต์ระเบิด เพราะใช้วัสดุคุณภาพต่ำในการผลิตยาง การใช้สายไฟไม่ได้มาตรฐานในระบบกระจกไฟฟ้าของรถยนต์ทำให้เกิดเพลิงไหม้เสียหายทั้งคัน

4.1.3.3 การประกอบหรือการสร้าง

เป็นกรณีที่อาจเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อในการประกอบหรือการสร้างผลิตภัณฑ์หรือสินค้า เช่น การประกอบล้อรถจักรยานยนต์ที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้ล้ออาจหลุดออกไปเวลาใช้งาน หรือระบบนิรภัยต่างๆ ภายในรถยนต์ เป็นต้น

4.2 สินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันเนื่องมาจากการใช้

สินค้าที่ไม่ปลอดภัยประเภทนี้ มิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยสภาพของตัวมันเอง แต่กฎหมายกำหนดขึ้นด้วยเจตนารมณ์เพื่อการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้สินค้านั้น จึงกำหนดให้

สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากการใช้รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการเข้าควบคุม ดูแลของรัฐ โดยสินค้าประเภทนี้ได้แก่ สินค้าประเภทเครื่องสำอาง ของเด็กเล่น อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ

โดยสินค้าที่จะเป็นอันตรายในลักษณะนี้ จะอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ

4.2.1 สินค้าบางประเภทตามธรรมดาแล้วอาจสังเกตเห็นได้ว่าจะมีความเสี่ยงภัยในการใช้ได้

4.2.2 การใช้สินค้าที่ผิดจากปกติวิสัยที่ควรจะคาดเดาหรือสังเกตเห็นได้

ดังนั้น เพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดจากการใช้สินค้าประเภทนี้คือ การที่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าให้เพียงพอ โดยเฉพาะเรื่องคำแนะนำในการใช้สินค้า คำเตือนต่างๆ แก่ผู้บริโภคไม่ว่าจะในรูปแบบของการโฆษณา การแสดงในฉลากผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ภายใต้แนวความคิดรากฐานของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมแบบพึ่งพากลไกตลาด ซึ่งเน้นการทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้า ทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีการเปิดเสรีทางการค้าขายสินค้าทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาค ทั้งส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการผลิตการซื้อขายสินค้าและบริการ ประกอบกับระบบกฎหมายเอกชนก็เน้นแนวความคิดที่ว่าปัจเจกบุคคลเป็นผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการทำสัญญา โดยรัฐจะเข้าไปแทรกแซงโดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพนี้ได้ก็ต่อเมื่อระบบกลไกตลาดล้มเหลวหรือเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้พิจารณาได้ว่า การซื้อขายสินค้านี้ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเสรีภาพในการเข้าไปผูกนิติสัมพันธ์หรือที่เรียกว่าการทำสัญญาที่ประเมินว่าทุกคนมีความเสมอภาคกัน ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคกับผู้ประกอบการนั้นมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบตลอดมา ดังนั้น แนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคจึงเกิดขึ้นเป็นที่มาของหลักกฎหมายที่ใช้ชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมต่างๆ ทั้งหลักความรับผิดชอบในทางละเมิด หลักความรับผิดชอบในทางสัญญา จนกระทั่งในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเหล่านี้ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของสาธารณชนในการดูแลสิทธิของผู้บริโภคได้ แต่กลับเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรมเสียด้วยซ้ำ โดยเฉพาะในเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจในแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนในเบื้องต้น อันได้แก่

1. หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Principle of Freedom of Contract)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญานี้ หมายถึง เสรีภาพที่บุคคลจะเข้ามาตกลงทำสัญญาตั้งแต่การริเริ่มจนถึงขั้นตอนระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญาดังกล่าว โดยมักจะถูกกล่าวถึงควบคู่ไปกับหลัก “ความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา” (Sanctity of Will) ที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานทางเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกที่ว่าปัจเจกชนเป็นผู้มีความสามารถใช้เหตุผลตัดสินใจได้เอง (Rational Being) จึงสามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้ (Self-Interest Protection) และจะตัดสินใจกระทำที่ตนเห็นว่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ตน (Maximum Benefits) การที่บุคคลเข้าทำสัญญาใดๆ แสดงว่ามีความหวังจะได้รับประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่าจากสัญญา ประกอบกับความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกัน สิ่งที่บุคคลหนึ่งเห็นว่าทำให้ตนเสียเปรียบอาจจะเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นพึงประสงค์ ดังนั้น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกจึงสนับสนุนแนวความคิดที่ว่ารัฐควรปล่อยให้ปัจเจกชนมีอิสระในการตัดสินใจเพื่อกำหนดข้อสัญญาภายใต้กลไกของตลาด โดยให้ถือเจตนาที่แท้จริงของกลุ่มสัญญาเป็นใหญ่ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นของนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เรียกว่า “ทฤษฎีว่าด้วยความเป็นอิสระของเจตนาและเสรีภาพในการทำสัญญา” ที่มีสาระสำคัญ คือ

- 1.1 เจตนาที่แท้จริงย่อมมีค่าเหนือกว่าเรื่องรูปแบบของสัญญา
- 1.2 เจตนาของกลุ่มสัญญาย่อมมีค่าเสมอกันด้วยกฎหมาย
- 1.3 คู่กรณีย่อมจะไม่ตกลงยอมรับในสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อตัวเอง

เสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังจากที่สัญญาเกิดหรือหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา นี้ทำให้รัฐมีหน้าที่ต้องรับรองเสรีภาพที่ปัจเจกชนมีอิสระที่จะก่อให้เกิดสัญญา โดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงให้สิ่งที่คู่สัญญากำหนดไว้เปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้ เพราะหากปล่อยให้รัฐแทรกแซงได้ก็เท่ากับเสรีภาพของปัจเจกชนก็ถูกทำลายไป (จ่าปี โสติพันธ์, 2542, หน้า 210)

ดังนั้น หลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมและสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาที่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง แม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

ประกอบกับเพราะเหตุว่าในสมัยก่อนระบบการค้าและเศรษฐกิจยังไม่ได้ขยายตัวและมีลักษณะจำกัดอยู่เฉพาะในท้องถิ่น สภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีตลาดซื้อขายมากนัก กระบวนการผลิตสินค้ายังเป็นแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด ทั้งตลาดของสินค้าและบริการยังเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการและความพอใจของทั้งสองฝ่ายที่จะเข้าแลกเปลี่ยนสินค้ากัน รัฐจึงไม่มีความจำเป็นที่จะเข้าไปแทรกแซงในการจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการใดๆ อันเป็นพิเศษ เพื่อที่จะเข้าไปคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความ

ปลอดภัยและเป็นธรรม จึงปล่อยให้เป็นไปตามแนวความคิดบนรากฐานของความอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน

ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม จึงสมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เพราะตามหลักกฎหมายเอกชนถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนมีฐานะเท่าเทียมกันในการทำสัญญา แม้จะมีความแตกต่างกันในด้าน รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เท่าเทียมกันก็ตาม แต่ในเมื่อมีคนที่ได้เปรียบในสังคม เศรษฐกิจ ทำสัญญาเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่าในด้านต่างๆ ดังกล่าว ทั้งยังมีอำนาจต่อรอง (Bargaining Power) ที่น้อยกว่า ต้องถูกบีบบังคับให้จำเป็นต้องทำสัญญาในลักษณะจำยอมหรือ มัดมือชก (Adhesive Contract) เช่น สัญญาขายสินค้าหรือบริการต่างๆ ที่ฝ่ายผู้ขายมักจะได้เปรียบ ดังนั้น รัฐจึงต้องมีบทบาทและความจำเป็นที่เข้าไปแทรกแซง (Intervention) ซึ่งการเข้าแทรกแซงของรัฐนั้นย่อมส่งผลต่อการใช้สิทธิเสรีภาพหรืออิสระในการทำสัญญาอย่างแน่นอน แต่ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สาธารณะและความเป็นธรรมของสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว โดยลักษณะของการเข้าแทรกแซงของรัฐมีสาเหตุสำคัญดังนี้

1. การที่รัฐเข้าแทรกแซงเนื่องจากความเมตตากรุณา (Benevolence) ซึ่งเป็นการที่รัฐกระทำการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลที่อ่อนแอและขาดอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจเสรี วัตถุประสงค์ของการเข้าแทรกแซงจึงเป็นการแทรกแซงเพื่อประสิทธิภาพในการจัดสรรประโยชน์ให้เป็นธรรม (Distributive Efficiency) หรือเพื่อเป็นการสร้างความยุติธรรมให้กับบุคคลไม่ให้ถูกเอาเปรียบ เช่น การคุ้มครองแรงงาน คุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น (ศักดิ์ ชนิตกุล, 2547, หน้า 63)

2. การที่รัฐเข้าแทรกแซงเนื่องจากระบบข้อมูลในตลาดล้มเหลว ซึ่งเป็นการที่รัฐกระทำการใดๆ เพื่อให้ข้อมูลของผู้ซื้อสินค้าซึ่งอยู่ในภาคครัวเรือน มีความถูกต้องใกล้เคียงกับข้อมูลของฝ่ายผู้ขายสินค้าซึ่งอยู่ในภาคธุรกิจ เพื่อให้กลไกตลาดทำงานได้ (ศักดิ์ ชนิตกุล, 2547, หน้า 62) เช่น รัฐออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร ยา เครื่องสำอางต่างๆ เพื่อให้เกิดกลไกในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าต่างๆ เหล่านี้แก่ผู้บริโภคก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า เป็นต้น

2. หลักพิทักษ์สังคมตามรัฐธรรมนูญ

ครั้นแต่เดิมระบบคุ้มครองผู้บริโภคของไทย มีแนวปฏิบัติให้รัฐเป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครองดูแลผู้บริโภคเป็นหลัก เพราะเชื่อมั่นว่ารัฐมีกลไกในการจัดการในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 รวมถึงมาตรการอื่นๆ อีกมากมาย แต่

ในสถานการณ์ปัจจุบัน กลไกดังกล่าวกลับสร้างปัญหาในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นจริงได้ และกลับเป็นภาระหนักแก่หน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 57 ที่ว่า

สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

จากบทบัญญัติข้างต้นนับเป็นการให้ประชาชนมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและกฎหมาย ในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคอย่างจริงจัง และเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูประบบคุ้มครองผู้บริโภค และระบบประกันสุขภาพของคนไทย ประกอบกับอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ผู้บริโภค มีความรู้มากขึ้น จึงเกิดแรงเคลื่อนไหวในภาคประชาชน ทำให้สถานการณ์การแก้ไขปัญหาของผู้บริโภคมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะผู้บริโภคเองได้เริ่มสนใจ ในกระบวนการพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคมากขึ้นกว่าในอดีต แต่อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาที่ผ่านไปกว่า 10 ปี จนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่เจตนารมณ์ของมาตรา 57 ข้างต้นที่มุ่งให้จัดตั้งองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภค ก็ยังไม่บรรลุผล แม้จะมีความร่วมมือทั้งทางภาครัฐและเอกชนตลอดมา จนในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังสืบต่อเจตนารมณ์ดังกล่าว โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 61 ที่ว่า

สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์กรอิสระดังกล่าวด้วย

จากบทบัญญัติดังกล่าว สาระสำคัญคือ การเน้นย้ำเรื่อง สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ต้องได้รับความคุ้มครองโดยมีสิทธิร้องเรียน เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย และมีสิทธิในการรวมตัว เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค โดยให้จัดตั้งเป็นองค์กรอิสระจากหน่วยงานของรัฐ

การพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคนี้ เป็นเจตนารมณ์สำคัญของมาตรา 61 ดังกล่าว เพราะสถานการณ์การละเมิดสิทธิของผู้บริโภค นับวันยิ่งทวีความรุนแรง และเป็นปัญหาที่ซ้ำซากและกลไกของภาครัฐก็ไม่อาจแก้ปัญหาดังกล่าวได้ หากขาดความร่วมมือร่วมและข้อมูลที่แท้จริงจากฝ่ายผู้บริโภค ที่ได้รับความเดือดร้อนจริงๆ ซึ่งประชาชนเหล่านี้คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการเรียกร้องเพื่อพิทักษ์สิทธิของตนและรู้เท่าทันสถานการณ์ และปัญหาอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการถูกละเมิดสิทธิในการบริโภคสินค้าและบริการ ด้านการซื้อที่อยู่อาศัย การถูกหลอกลวงด้วยโฆษณาที่เป็นเท็จ การถูกเอาเปรียบจากการประกอบธุรกิจการค้า หรือข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ฯลฯ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเป็นเสนอขายสินค้า และเสนอการให้บริการแก่ประชาชนมากมาย และผู้บริโภคที่เป็นประชาชนเหล่านี้ไม่อยู่ในฐานะที่จะทราบภาวะตลาด และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพ ราคา รายละเอียดอื่นๆ ของสินค้าได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง ถูกเอาเปรียบ และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ก็ไม่สามารถเรียกร้องใดๆ ได้ จึงจำเป็นต้องมีระบบการคุ้มครอง หรือพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคเหล่านี้เป็นรูปธรรม สมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้

3. แนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค

แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับว่าสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์มีความจำเป็นที่รัฐต้องควบคุมการประกอบธุรกิจและคุ้มครองผู้บริโภค แต่ปัญหาเบื้องต้นในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคที่น่าพิจารณาก็คือ ควรมีการคุ้มครองผู้บริโภคหรือไม่ ซึ่งฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยรัฐไม่ใช่สิ่งถูกต้องเพราะถือว่าสิทธิในการบริโภคเป็นเรื่องของเอกชนทั่วไปซึ่งรัฐเองไม่ควรเข้าแทรกแซง ดังนั้น หากความเสียหายไม่ว่าทางชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เกิดขึ้นแก่ผู้ใด ย่อมสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นควรต้องเสี่ยงภัยเอาเอง และอาจใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งในเรื่องสัญญาและหรือละเมิดได้อยู่แล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งอ้างว่าหากพิจารณาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันแล้วจะพบว่าระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez-Faire) ซึ่งเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันเต็มที่โดยรัฐมักไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการธุรกิจ เว้นแต่การวางกฎหรือระเบียบเพื่อประโยชน์ในการดำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยแห่งรัฐหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ นั้นมิได้เอื้ออำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเท่าที่ควรเนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมก็ต่อเมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคต่างมีอำนาจและความเข้มแข็งเท่ากัน เมื่อผู้ผลิตพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาซึ่งผลกำไรในการจำหน่ายไม่จะเป็นการรวมตัวกันขึ้นราคา กักตุนสินค้าและหวังกำไรจากการขึ้นราคา ตลอดจนผลเสียอันเกิดแก่ผู้บริโภคซึ่งสืบเนื่องมาจากการปล่อยให้ขาดความรับผิดชอบในการควบคุมการผลิตสินค้าที่คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน เพราะใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิต สิ่งเหล่านี้ผู้บริโภคเองไม่อาจจะรวมตัวกันต่อสู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเกิดภาวะความไม่เสมอภาคในทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐ

จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนช่วยเหลือผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดคำถามว่า กฎหมายต่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเอื้ออำนวยมากพอหรือไม่ต่อการคุ้มครองหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับผู้บริโภค

โดยแนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นที่ยอมรับในนานาประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากคณะมนตรีว่าด้วยเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีผลต่อการพัฒนาทางด้านการเศรษฐกิจและสังคม จึงให้เลขานุการองค์การสหประชาชาติรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทั่วโลกเพื่อจัดทำกรอบนโยบายระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าว จนเมื่อปี ค.ศ.1985 ที่ประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีฉันทามติในเรื่อง “แนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ” (The United Nations Guidelines for Consumer Protection) เพื่อให้ประเทศสมาชิกรับแนวปฏิบัตินี้ไปปรับปรุงนโยบายมาตรการและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของตน

ในส่วนแนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคโดยภาคประชาชน ดังนี้

1. รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองผู้บริโภคตามลำดับความสำคัญอันได้แก่ การให้เสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่ม องค์กรผู้บริโภค และให้โอกาสแก่กลุ่มหรือองค์กรเหล่านั้นในการแสดงความเห็นในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค เหตุที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เพราะความเห็น คำแนะนำของกลุ่มหรือองค์กรผู้บริโภค ย่อมเป็นเสมือนสิ่งสะท้อนถึงความต้องการและปัญหาต่างๆ ของผู้บริโภคมายังภาครัฐโดยตรง เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการมองปัญหาจากรัฐที่เป็นฝ่ายบริหาร ซึ่งอาจไม่ได้ประสบปัญหาจริงๆ หรือไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นวิธีนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้บริโภคมากที่สุด

2. รัฐบาลต้องสนับสนุนการบริโภคที่ยั่งยืน (Promotion of Sustainable Consumption) หมายถึง การบริโภคสินค้าและบริการที่คำนึงถึงความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันและอนาคตโดยเน้นถึงความปลอดภัยและการก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกและองค์กรต่างๆ ในสังคม คือ ผู้บริโภค รัฐบาล ภาคธุรกิจ องค์กรแรงงาน องค์กรผู้บริโภค ดังนั้น แนวโน้มการพัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน นั้น จะมีแนวทางไปในลักษณะเดียวกัน และในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันซึ่งอาจจะด้วยสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่จะต้องมีการบริโภคสินค้าจำนวนครั้งละมากๆ อันส่งผลต่อให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้า ที่จะต้องมีการแข่งขัน

กันระหว่างผู้ผลิตและการหาทำไร่ซึ่งการดำเนินการลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิตต่างๆ การนำวัสดุหรือส่วนผสมที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐานมาผลิตสินค้า อันจะทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และไม่มีความเป็นธรรมต่อผู้ผลิตรายอื่นๆ ด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องพัฒนาระบบและมาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในสินค้าของตน ที่นำออกมาวางตลาดที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือเสียหายน้อยที่สุด

เนื่องจากการบริโภคเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ที่ในชีวิตประจำวันจะต้องมีการบริโภคหรือใช้สิ่งต่างๆ อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิตร่างกายที่จะขาดเสียมิได้ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย หรืออาจจะเป็นสิ่งที่บริโภคหรือใช้ไปเพื่อความสะดวกสบายหรือความพึงพอใจ เช่น ยานพาหนะ เครื่องประดับ หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมที่จะต้องการบริโภคในสิ่งที่ตนต้องการและมีคุณภาพและความปลอดภัยที่จะไม่ส่งผลเสียหายต่อร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สิน แต่ถ้าหากผู้ใดกระทำการใดอันเป็นลักษณะที่ทำให้การบริโภคไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือนำมาซึ่งสิ่งที่ไม่มีความปลอดภัยแล้ว ก็ย่อมเป็นการไม่ถูกต้องเพราะถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดทำให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ซึ่งบริโภคสิ่งเหล่านั้น ดังนั้น “ความปลอดภัย” จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ที่บุคคลใดจะมาล่วงล้ำหรือล่วงละเมิดจนก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนย่อมจะมีอยู่ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายหรือสิ่งอื่นใดมารับรองและสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ดำรงอยู่ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมในสังคม ที่มนุษย์ผู้อื่นจะล่วงละเมิดมิได้ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538, หน้า 21)

ดังนั้น จึงควรตระหนักว่า ผู้บริโภคไม่ใช่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเป็นคนด้อยโอกาส ที่จะต้องรอคอยการคุ้มครองจากรัฐ แต่ผู้บริโภคคือประชาชนทั่วประเทศ ประชาชนทั่วโลก แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ผู้บริโภคจำนวนมากไม่น้อยยังไม่เข้าใจถึงสิทธิประโยชน์ของตนยังมองข้ามกลไกการปกป้องคุ้มครองหรือการเรียกร้องสิทธิดังกล่าว โดยเฉพาะการได้รับความคุ้มครองในด้านความปลอดภัยในการบริโภค การที่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตจะนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความชำรุดบกพร่องจำหน่ายให้ผู้บริโภค จึงเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้บริโภคอย่างไม่เป็นธรรม

สิทธิของผู้บริโภคที่สำคัญที่ต้องได้รับความคุ้มครองมีดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย

สิทธิของผู้บริโภคในประการนี้เป็นสิทธิประการสำคัญที่มีผลสืบเนื่องมาจากสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิของมนุษย์ในฐานะที่ผู้บริโภคเป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง กล่าวคือ มนุษย์นั้นตั้งแต่เกิดจะมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน ที่บุคคลอื่นจะมาล่วงละเมิดหรือทำให้

เกิดความเสียหายไม่ได้ และมนุษย์ทุกคนก็มีสิทธิที่จะบริโภคสินค้าหรือใช้บริการที่ถูกต้องตรงตามความต้องการและมีความปลอดภัยและมีมาตรฐานเหมาะสมแก่การบริโภค ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สิน ของผู้บริโภคเอง

2. สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร

สิทธิของผู้บริโภคในประการนี้ แม้ไม่ใช่การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องของสิทธิในความปลอดภัยของร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน โดยตรงก็ตาม แต่สิทธิประการนี้เกิดขึ้นมาจากการที่มนุษย์จะเป็นผู้บริโภคได้นั้น จะต้องมีการเข้าตกลงซื้อขายสินค้ากับเจ้าของสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าถูกต้องตามความต้องการที่จะไปบริโภค ดังนั้น เพื่อที่ผู้บริโภคจะได้ซื้อสินค้าจากเจ้าของสินค้าให้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ผู้บริโภคจึงควรมีสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาลักษณะและคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการนั้นเพื่อที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นโดยไม่ถูกต้องตรงตามความต้องการ ซึ่งสิทธิประเภทนี้จึงได้แก่สิทธิในการได้รับข่าวสารอันจะมีผลต่อไปในเรื่องสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยด้วยในกรณีที่เจ้าของสินค้าที่จะขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคไม่ได้ให้ข่าวสารคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้านั้นแล้ว ผู้บริโภคซึ่งได้ซื้อสินค้านั้นมาอาจได้รับอันตรายต่อร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินได้ ฉะนั้น สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้านั้น จึงเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริโภค

3. สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการ

สิทธิของผู้บริโภคประการนี้ เกิดจากการที่ก่อนที่ผู้บริโภคจะเข้าตกลงกับผู้ขาย หรือเจ้าของสินค้าหรือบริการในการที่จะซื้อสินค้าหรือได้รับบริการจากเจ้าของสินค้าหรือบริการนั้น ผู้บริโภคต้องได้รับความคุ้มครองความเป็นอิสระในการแสดงเจตนาที่จะซื้อสินค้าหรือได้รับบริการนั้นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะมีเสรีภาพในการตัดสินใจกระทำการสิ่งใดที่ผู้อื่นจะมากควบคุมบังคับ ข่มขู่ หรือชักจูงโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้ ดังนั้น ผู้บริโภคสมควรที่จะมีอิสระในการตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าหรือบริการนั้นหรือไม่ก็ได้ แม้ว่าจะมีสินค้าหรือบริการประเภทนี้แต่เพียงประเภทเดียวก็ตาม เพราะหลักในการเข้าทำสัญญาซื้อขายระหว่างคู่กรณีก็ต้องยึดหลักของความเป็นอิสระในการแสดงเจตนาของคู่กรณีเป็นสำคัญ ถ้าการแสดงเจตนาบกพร่อง สัญญานั้นก็ถือว่าเป็นโมฆะไม่มีผลใช้บังคับกันได้ ซึ่งในหลักการเดียวกันผู้บริโภคย่อมมีสิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ โดยยึดถืออิสระของเจตนาของผู้บริโภคที่จะมิได้มีการข่มขู่ บังคับ หลอกลวง หรือชักจูงใจโดยไม่เป็นธรรม รวมทั้งสิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยปราศจากการผูกขาดทางการค้าด้วย

4. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

สิทธิของผู้บริโภคในประการนี้ มีพื้นฐานมาจากการที่ผู้บริโภคจะบริโภคสินค้าหรือใช้บริการใด จะต้องเข้าไปตกลงทำสัญญากับผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าเพื่อก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาแต่ละฝ่าย โดยจะยึดถือตามหลักอิสระในการแสดงเจตนาของแต่ละฝ่ายที่เท่าเทียมกัน ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะไม่สามารถทำสัญญาในลักษณะที่เอาเปรียบกับผู้บริโภค โดยใช้ข้อตกลงตามสัญญาได้เพราะโดยหลักของการทำสัญญาแล้ว เมื่อคู่กรณีได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญากันโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครแล้ว คู่กรณีก็จะต้องผูกพัน และปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันอย่างเคร่งครัด หากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายซึ่งเป็นผู้ขายกำหนดข้อสัญญาในลักษณะที่เอาเปรียบกับผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ซื้อแล้ว ก็เป็นการไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

5. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

สิทธิของผู้บริโภคประการนี้ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในการที่จะเยียวยาให้แก่ผู้บริโภคเมื่อได้รับความเสียหายต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของตน ซึ่งมีสาเหตุมาจากสินค้าที่ตนซื้อหามาบริโภคไม่ปลอดภัยหรือเมื่อได้มีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาหรือชดเชยในความเสียหายที่ตนได้รับ

สิทธิของผู้บริโภคดังกล่าวข้างต้นทั้ง 5 ประการ เป็นสิทธิผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งหากมีการล่วงละเมิดหรือทำให้เกิดความเสียหายซึ่งสิทธิดังกล่าวแล้วผู้บริโภค ก็สามารถที่จะเรียกร้องให้มีการคุ้มครองและดำเนินการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ตามกฎหมาย

โดยแต่เดิมในประเทศไทยไม่มีแนวความคิดเกี่ยวกับ “ผู้บริโภค” และ “การคุ้มครองผู้บริโภค” อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด แต่เพราะการรับเอาแนวความคิดทางกฎหมายของต่างประเทศเข้ามาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายของประเทศ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองการปกครองและการพัฒนาการด้านกฎหมายไปในทางที่เป็นสากลมากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงแนวความคิดทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้วย จึงทำให้แนวความคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทยมีความคล้ายคลึงกับวิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยกรอบแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ กรอบความคิดของประชาธิปไตยที่ถือประชาชนเป็นใหญ่ เป็นเจ้าของอำนาจ เป็นเจ้าของประเทศ จึงเห็นได้ว่าถ้าประเทศไทยยังยึดมั่นอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงจะต้องให้ความสำคัญกับหลักของการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง ซึ่งในต่างประเทศเรียก หลักนี้ว่า Supremacy of Consumer คือ ความเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดของผู้บริโภค

การรับรองสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทย เริ่มต้นจากการนำหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย ซึ่งหลักดังกล่าวจะให้เป็นที่หน้าที่ของผู้ซื้อที่จะต้องใช้ความระมัดระวังว่าสินค้าที่ตนซื้อจากผู้ขายนั้นถูกต้องตามสัญญาและมีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ อย่างไรก็ตามหลักดังกล่าวก็มิได้ทำให้เกิดการตื่นตัวในการคุ้มครองผู้บริโภคแต่อย่างใดเป็นเพียงการกระตุ้นเตือนให้ผู้ซื้อต้องเอาใจใส่ตรวจสอบสินค้าที่ตนซื้อมาว่าถูกต้องตรงตามสัญญาและไม่มีความชำรุดบกพร่อง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีบทบัญญัติถึงสิทธิหน้าที่ของผู้บริโภคไว้ในกฎหมายอย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ดี หลักผู้ซื้อต้องระวังดังกล่าวก็มิได้ครอบคลุมถึงกรณีที่สินค้าที่ได้มีการซื้อขายถูกต้องตรงตามสัญญาและไม่มีความชำรุดบกพร่องในขณะที่ซื้อขาย แต่เมื่อใช้สินค้านั้นไประยะหนึ่งแล้วสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินของผู้ซื้อสินค้า แม้ผู้ซื้อสินค้าจะได้ระมัดระวังดีแล้วก็ตาม อีกทั้งตามหลักผู้ซื้อต้องระวังนี้เป็นหลักการตามกฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย ที่คู่สัญญาได้แก่ผู้ซื้อเท่านั้นที่จะมาเป็น โจทก์ในการนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องต่อผู้ขายได้ แต่ในความจริงแล้ว ผู้เสียหายที่แท้จริงจากสินค้านั้นอาจมิใช่ผู้ซื้อ อีกทั้งสิทธิในการฟ้องร้องก็จำกัดอยู่เฉพาะแต่กรณีสินค้าที่ซื้อขายกันนั้นมีความชำรุดบกพร่องเท่านั้น ทำให้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” เปลี่ยนแปลงไปโดยมีหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat Venditor) เพิ่มเข้ามา กล่าวคือ ผู้ขายก็ต้องมีหน้าที่ตรวจตราสินค้าที่นำมาจำหน่ายว่ามีคุณภาพดี สมประโยชน์แก่ผู้ซื้อหรือไม่ และหลักนี้เป็นที่ยอมรับกันในเวลาต่อมาที่เรียกว่า “การให้ประกันโดยชัดแจ้งหรือปริยาย” (Express or Implied Warranty) (วิชญ์ เกรียงาม, 2542, หน้า 223)

ต่อมาหลังจากมีการปฏิวัติระบบอุตสาหกรรมในประเทศแถบทวีปยุโรปทำให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าที่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจพบถึงความบกพร่องหรือความอันตรายของสินค้าได้โดยง่าย จึงเกิดข้อวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัยของสินค้า และเริ่มให้ความสนใจต่อการคุ้มครองผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น จึงมีการพัฒนาหลักกฎหมายที่เรียกว่า Product Liability หรือหลักความรับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ของตนก่อนอันตรายที่อาจจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตจะต้องให้การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์นั้นๆ (ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, 2524, หน้า 9 - 10.)

โดยความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีความพิเศษในลักษณะที่รวมหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดทางสัญญากับความรับผิดทางละเมิดมารวมไว้ด้วยกัน แต่เน้นความสำคัญกับการมุ่งให้การเยียวยาความเสียหายต่อผู้บริโภค ซึ่งก็คือความรับผิดทางละเมิดโดยไม่คำนึงถึงเรื่องความผูกพันทางสัญญาหากนักการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าอันตรายในประเทศไทยระหว่าง

ที่กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังไม่มีผลใช้บังคับ จึงเป็นไปในลักษณะเมื่อมีกรณีสงสัยว่าสินค้านั้นจะเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งรวมถึงผู้ส่งหรือนำเข้าสินค้ามาในราชอาณาจักร ดำเนินการพิสูจน์หรือทดสอบสินค้า โดยหากปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าอันตราย และไม่อาจป้องกันได้ด้วยวิธีการควบคุมด้านโฆษณาหรือฉลาก ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามจำหน่ายสินค้านั้นได้ และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ และหากไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นที่สงสัยว่า ผู้ประกอบการธุรกิจจะเก็บสินค้าไว้เพื่อขายต่อ คณะกรรมการก็ยังสามารถสั่งให้ทำลายหรือจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายได้ ถ้าผู้ประกอบการฝ่าฝืน ยังมีโทษทางอาญาทั้งโทษปรับและโทษจำคุกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินค้าอันตรายที่กล่าวข้างต้น จะมีผลเฉพาะสินค้าที่อยู่ในกระบวนการผลิตหรือที่วางจำหน่ายอยู่ในตลาดเท่านั้น แต่ไม่ได้มีผลถึงสินค้าที่มีอยู่ในมือผู้บริโภคแล้วแต่อย่างไร

4. ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability)

ความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีพื้นฐานสำคัญมาจากหลักความรับผิดทางละเมิดที่มีวัตถุประสงค์ในการชดเชยเยียวยาความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย

โดยความรับผิดในทางละเมิดนี้ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดหรือไม่ เพียงใดนั้นจะอยู่ภายใต้ทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดทางละเมิด 2 ทฤษฎีสำคัญ คือ ทฤษฎีรับภัย และทฤษฎีความผิด

4.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)

ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า เมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้วย่อมเป็นการเสี่ยงต่อภัยอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การกระทำนั้นอาจจะก่อให้เกิดทั้งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ซึ่งผู้กระทำก็ต้องยอมรับผลแห่งการกระทำหรือผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ดังนั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบแห่งการเสี่ยงนั้น โดยอาจกล่าวได้ว่า เป็นความผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without Fault)

ในระยะแรกกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องชดเชยเยียวยาค่าเสียหาย โดยมีได้ค้ำประกันว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องกระทำความผิดหรือมีส่วนผิดด้วยหรือไม่ เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ก่อขึ้น ก็ควรถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ละเมิด ไม่ว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะผิดหรือถูก (สายสุดา นิงสานนท์, 2525, หน้า 39)

โดยผู้ยึดตามแนวทฤษฎีรับภัย อ้างว่าไม่ควรมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความผิดในเรื่องความรับผิดในทางละเมิดโดยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เหตุผลทางกฎหมายถือว่าผลแห่งความรับผิดทางละเมิด คือ การบังคับให้ชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายไม่ใช่เป็นการลงโทษ เหมือนผลแห่งความรับผิดในทางอาญา

2. เหตุผลในทางพฤติการณ์ ตามทฤษฎีรับภัยอ้างว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่สามารถหาตัวผู้กระทำได้ ก็เป็นการสมควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับบาปเคราะห์ โดยที่ความเสียหายไม่ได้เกิดจากการกระทำของเขา แต่ควรให้เป็นผู้ก่อความเสียหายเป็นผู้รับเคราะห์ ทั้งนี้โดยให้พิเคราะห์ว่า ภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและเหตุนั้นใครเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่ถ้าพิเคราะห์ได้ว่าการกระทำใดเป็นความผิดนั้น ผู้ยึดทฤษฎีรับภัยเห็นว่าเป็นการยากยิ่งนักเนื่องจากเห็นว่าการกระทำใดจะเป็นความผิดหรือไม่ผิด ก็เป็นข้อเท็จจริงที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ แล้วแต่ท้องถิ่นและกาลสมัย ซึ่งต่างจากการหาสาเหตุของความเสียหาย ซึ่งย่อมใช้ได้ทุกกาลสมัย (สายสุดา นิงสานนท์, 2525, หน้า 39)

4.2 ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)

ทฤษฎีนี้ยอมรับหลักการที่ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของเขาเป็นความผิดเท่านั้น ซึ่งเป็นการถือหลัก “ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด” (Liability as a Result of Fault) ซึ่งต่างจากทฤษฎีรับภัยที่ถือว่าอาจมีความรับผิดได้แม้จะไม่มี ความผิดก็ตาม (สายสุดา นิงสานนท์, 2525, หน้า 40)

โดยแนวคิดที่ว่า ความรับผิดทางละเมิดนั้นอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Fault) ได้รับการยึดถือมาตั้งแต่ยุคกฎหมายโรมันที่ถือว่าความรับผิดทางละเมิดนั้นอยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” ซึ่งหมายถึง การจงใจหรือประมาทเลินเล่อล่วงสิทธิของบุคคลอื่น ส่วนความรับผิดที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความผิดไม่ถือว่าเป็นละเมิดโดยแท้ (อนันต์ จันทร โอภากร, 2545, หน้า 96)

และแนวคิดดังกล่าวก็ได้รับการยึดถือเรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีมากขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย มีคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้รับบาดเจ็บจากการทำงานของเครื่องจักรกล และได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลมากขึ้น ดังนั้น ถ้าหากยึดแนวคิดที่ว่าผู้ได้รับความเสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายได้ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่า มีการกระทำอันเป็นความผิดเท่านั้นก็จะทำให้ผู้ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาเป็นส่วนใหญ่ (อนันต์ จันทร โอภากร, 2545, หน้า 96 - 97)

ดังนั้น จากสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ทำให้ศาลในประเทศภาคพื้นยุโรปส่วนใหญ่พยายามลดความหนักแน่นของหลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” ลง และยอมรับ “ทฤษฎีรับภัย” กลับมาใช้อีกครั้ง โดยเรียกชื่อต่างกันไป เช่น “ความ

รับผิดโดยไม่มีคามผิด” หรือ “ความรับผิดโดยเคร่งครัด” หรือ “ความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย” (Liability as Imposed by the Law)

5. หลักความรับผิดทางสัญญา (Contractual or Warranty Liability)

ความรับผิดในทางสัญญานั้นเป็นกรณีที่ผู้ขายสินค้าได้ให้คำรับรองหรือคำรับประกันแก่ผู้ซื้อสินค้าว่าจะรับผิดอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง โดยอาศัยมูลความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ความรับผิดในคำรับประกัน” (Warranty Liability) ซึ่งอาจจะเป็นคำรับประกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้

ความหมายของคำว่า “Warranty” นั้น เป็นคำในกฎหมายสัญญาของต่างประเทศ ซึ่งหมายถึง ข้อความใดๆ ที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่แสดงไว้ และมีหลักประกันว่าหากไม่เป็นไปตามนั้นตนยินยอมจะรับผิด ดังนั้น จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือเป็นการรับประกันอย่างหนึ่ง (วิชญ์ เครื่องงาม, 2542, หน้า 215)

โดยข้อสัญญาว่าจะรับผิดหรือการรับประกันมีลักษณะดังต่อไปนี้

5.1 การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือคำรับประกันที่ขายหรือผู้ผลิตสินค้าได้แสดงออกไว้อย่างชัดเจนในสัญญา ซึ่งสามารถแสดงไว้ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ซึ่งเป็นการรับประกันโดยผู้ขายสินค้าที่แสดงต่อผู้ซื้อสินค้าไม่ว่าจะแสดงโดยการโฆษณาหรือวิธีอื่นใดก็ตาม และถ้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ ไม่ได้เป็นไปตามที่แสดงหรือโฆษณาไว้ และทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหายหรือได้รับอันตรายใดๆ ผู้ซื้อสินค้านั้นย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ขายตามสัญญา (ฉัตรจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, 2524, หน้า 13 - 14)

5.2 การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) หมายถึง การทำคำรับรองหรือคำรับประกันที่ผู้ขายสินค้ามีต่อผู้ซื้อสินค้า แต่ไม่ได้มีการแสดงออกโดยชัดแจ้ง แต่เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดให้แก่ผู้ขายสินค้าว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้ เช่นนั้น แม้ว่าตามความจริงอาจจะไม่ได้มีการสัญญาหรือรับรองกันก็ตาม จึงอาจกล่าวได้ว่า การรับประกันโดยปริยายเป็นการรับประกันโดยผลของกฎหมาย (วิชญ์ เครื่องงาม, 2542, หน้า 217) และรวมถึงเป็นการรับประกันคุณลักษณะของสินค้าโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้ขายไม่ได้ให้การรับประกันโดยชัดแจ้งแต่กฎหมายถือว่าผู้ขายได้ให้การรับประกันว่าสินค้าที่ขายนั้นปราศจากความชำรุดบกพร่องและมีความปลอดภัยอันสมควรแก่การที่จะนำออกวางตลาด และมีความเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์อันมุ่งหมายที่จะใช้ตามปกติของสินค้านั้นๆ หรือเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายให้ตามสัญญา (อนันต์ จันทโรภากร, 2545, หน้า 61)

6. รับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

“ความรับผิดโดยเคร่งครัด” หมายถึง ความรับผิดโดยปราศจากความผิด แต่เหตุที่ต้องรับผิดก็เพราะกฎหมายบัญญัติให้รับผิดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ไม่จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิด แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า จะต้องรับผิดในทุกกรณีอย่างเด็ดขาด กฎหมายจึงมักจะกำหนดข้อยกเว้นของหลักความรับผิด โดยเคร่งครัดไว้ใน 2 กรณี คือ เหตุสุดวิสัย และเหตุที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง (สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ, 2546, หน้า 685)

เมื่อความผิดโดยเคร่งครัดเป็นความรับผิดของบุคคลโดยปราศจากความผิดซึ่งเหตุที่ต้องรับผิดก็เพราะกฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องรับผิด ตามทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้จึงเป็นหลักประกันหนึ่งของคนในสังคม ไม่ให้ต้องรับเคราะห์กรรมโดยไม่มีผู้ใดรับผิดชอบชดใช้เสียหาย (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2527, หน้า 88)

สำหรับเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้แก่ความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยมีหลายประการ (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 57) ได้แก่

6.1 การพิสูจน์ความผิด คือ ความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

6.2 การผลักระการพิสูจน์ตามหลัก Res Ipsa Loquitur (เหตุการณ์ย่อมชัดแจ้งอยู่ในตัวว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด ซึ่งเป็นหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติของประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี โดยศาลในประเทศอังกฤษ, อเมริกา, ออสเตรเลีย ได้นำหลักนี้มาใช้ตีความ ความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยที่ตนผลิตหรือจำหน่ายออกไป เพื่อผลักระการพิสูจน์ไปยังจำเลยที่เป็นผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้าให้มาน่าสืบหากล้าง) ไม่สามารถใช้ได้ในทุกกรณี

6.3 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดจะเป็นสิ่งจูงใจในการสร้างความปลอดภัยแก่สินค้าเพิ่มขึ้น

6.4 ผู้ผลิตมีความสามารถหรืออยู่ในฐานะดีที่สุดที่จะป้องกันอันตรายหรือกระจายความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสินค้าได้

6.5 การที่ผู้ผลิตนำสินค้าของตนออกสู่ท้องตลาดย่อมสร้างการเชื่อถือแก่ผู้บริโภคพอสมควรในการคาดหวังถึงความปลอดภัยของสินค้านั้น ดังนั้น หากเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้านั้น ผู้ผลิตจึงสมควรต้องรับผิดด้วย

เมื่อหลักการของ ความรับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ของตนก่อนอันตรายที่อาจจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ เป็นความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ผลิตจะต้องรับผิดโดยเคร่งครัดต่อผู้บริโภคในผลเสียหายอันเกิดจากสินค้า ดังนั้น

ความรับผิดโดยเคร่งครัดในกรณีนี้จึงหมายถึง การที่ผู้ผลิตต้องรับผิดแม้จะขาดความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อและผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ผลิตทราบถึงความบกพร่องของสินค้าที่ตนผลิตและผลแห่งความบกพร่องนั้นทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค (ณัฐจักร ปีทมสิงห์ ณ อุชยุธา, 2524, หน้า 16)

ในส่วนของบุคคลที่ต้องรับผิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้ขายปลีก ผู้นำเข้า ผู้จำหน่าย เป็นต้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นตัวจักรสำคัญของระบบตลาด ดังนั้นบุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบร่วมกันในการเสี่ยงภัยทางธุรกิจ โดยเฉพาะ “ผู้ผลิต” (Producer) ซึ่งเป็น ผู้ที่อยู่ในฐานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด (อนันต์ จันทร์โอภากร, 2545, หน้า 133) นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึง “ผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต” (Apparent Manufacturer) ได้แก่ บุคคลใดๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าโดยระบุชื่อเครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใดลงบนสินค้านั้น เหตุที่เรียกว่าเป็นผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตก็เพราะกฎหมายกำหนดให้บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิด แม้ในความเป็นจริงแล้วตนจะไม่ได้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้นก็ตาม หลักการสำคัญคือ ผู้เสียหายจะต้องสามารถกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้โดยง่ายและโดยเหตุนี้ จึงมุ่งไปที่ข้อความหรือสิ่งบ่งชี้ต่างๆ ที่ระบุไว้บนตัวสินค้าเป็นลำดับแรก กล่าวคือ บุคคลทุกคนที่แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตโดยการระบุชื่อเครื่องหมายการค้า หรือสัญลักษณ์อื่นใดของตน ย่อมถือเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น (มานิตย์ วงศ์เสรี, 2544, หน้า 14)

ส่วน “ผู้นำเข้า” (Importer) ได้แก่ ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อการขาย ให้เช่า หรือการจำหน่ายโดยวิธีการอื่นใดในทางการค้าถือว่ามีฐานะเป็นผู้ผลิตด้วยเพราะผู้นำเข้าเป็นผู้สร้างความเสี่ยงขึ้นด้วยการนำสินค้าเข้ามายังประเทศที่เกิดความเสียหาย ดังนั้น ผู้นำเข้าจึงมีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบและทดสอบสินค้าที่ตนนำเข้ามา (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 59 - 60) และ “ผู้ขาย” (Supplier) ซึ่งผู้ขายสินค้าจะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้ที่ป้อนสินค้าให้แก่ตนได้ โดยผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องผู้ขายสินค้าได้เพราะผู้ขายถือเป็นผู้ผลิตโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์นี้ เป็นกฎหมายสำคัญในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าและบริการต่างๆ โดยมีหลักการพื้นฐานคือ

หากสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายไม่มีความปลอดภัยหรือชำรุดบกพร่องแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในการชดเชยเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งแนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายดังกล่าวของต่างประเทศสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

1.1 ประเทศอังกฤษ

การคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ ประเทศอังกฤษได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากประเทศที่เป็นรัฐสวัสดิการในยุโรปทำให้รัฐต้องมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองปกป้องประชาชนให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งแต่เดิมนั้นในช่วงศตวรรษที่ 18 มีแนวคำพิพากษาว่า ผู้เสียหายต้องมีฐานะเป็นคู่สัญญาจึงจะมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากความผิดที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ได้ จนมาถึงปลายศตวรรษที่ 19 แนวคำพิพากษาจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากขึ้น กล่าวคือ แนวคำพิพากษาเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่อาจจะเรียกร้องแม้จะไม่มี ความผูกพันตามสัญญาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันการอาศัยหลักในการสืบพยานที่โจทก์ได้รับประโยชน์มากขึ้น หากความเสียหายเป็นที่ประจักษ์ว่าเกิดจากความบกพร่องของจำเลยที่เรียกว่าหลัก (Thing Speaks for Itself) ก่อให้เกิดแนวความรับผิดที่เรียกว่าไม่มีความผิด (No Fault) หรือหลักที่ถือว่าแม้จำเลยจะมีได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ ก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นที่มาของหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่อาศัยหลักความรับผิดเด็ดขาดในทางละเมิดและความรับผิดในทางละเมิด

จนในปี 1987 อังกฤษจึงได้ประกาศใช้ The Consumer Protection Act 1987 ที่กำหนดหลักความรับผิดเด็ดขาดของผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค โดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ถึงความผิด

1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความต้องการความคุ้มครองตามหลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมากที่สุด เนื่องจากเป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันทางด้านสุขภาพของสาธารณะน้อยมากและประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำประกันภัยด้านสุขภาพ ทั้งยังเป็นประเทศแรกที่น่าหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้แก่ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นนโยบายสาธารณะของประเทศ โดยมีที่มาจากนโยบายของรัฐบาลในยุคนั้นที่ต้องการเป็นรัฐสวัสดิการเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ถือเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดทางละเมิด โดยมุ่งจำกัดผลประโยชน์ส่วน

บุคคลเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม นักกฎหมายในยุคนั้นจึงเริ่มเห็นความจำเป็นที่จะต้องกำหนด ความรับผิดชอบทางละเมิดเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ โดยเห็นว่าควรนำหลักความรับผิด โดยเคร่งครัดมาใช้เป็นการรับประกันว่าค่าชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะตก อยู่แก่ผู้ผลิตและผู้ขายซึ่งเป็นผู้นำสินค้านั้นออกวางจำหน่ายในตลาดมากกว่าตกเป็นภาระแก่ ผู้เสียหายซึ่งไม่มีอำนาจปกป้องตัวเอง (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 76)

พัฒนาการทางด้านความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา มีมา อย่างต่อเนื่อง โดยแรกเริ่มผู้เสียหายอาจฟ้องร้องให้ผู้ขายและผู้ผลิตรับผิดโดยอาศัยกฎหมายหลัก ทั่วไป คือ ความรับผิดตามสัญญากับความรับผิดทางละเมิด หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการกำหนดความ รับผิดแก่ผู้ขายและผู้ผลิตเกิดขึ้นจากแนวคำพิพากษาของศาล ซึ่งตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ศาลได้ยึด แนวทางว่า ผู้เสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) จึง จะเป็น โจทก์ฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดในความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ได้ ทั้งในความรับ ผิดตามสัญญาและความรับผิดในทางละเมิด

ต่อมาหลักความสัมพันธ์ทางสัญญานี้ได้คลี่คลายลงในช่วงศตวรรษที่ 19 - 20 โดยศาล ตีความขยายหลักกฎหมายทั้งในเรื่องสัญญาและละเมิดเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มากขึ้นกล่าวคือ ใน กรณีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ขายหรือผู้ผลิตให้รับผิดตามสัญญา ศาลใช้หลักคำรับประกันโดยชัดแจ้ง เป็น เงื่อนไขอย่างหนึ่งของสัญญาซื้อขาย ดังนั้น ผู้ขายจึงมีหน้าที่รับประกันต่อผู้ซื้อสินค้าไปจากตน เท่านั้น ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (อนันต์ จันทโรภากร, 2545, หน้า 22) ตั้งแต่ต้นศตวรรษ ที่ 20 ศาลได้ยกเว้นหลักดังกล่าวเพื่อคุ้มครองบุคคลอื่นนอกจากคู่สัญญา ในกรณีเป็นสินค้าที่ผลิต เพื่อบริโภค เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ยา ฯลฯ ต่อมาได้ใช้ในกรณีสินค้าที่เป็นของใช้กับร่างกายมนุษย์ ด้วย (Intimate Bodily Use) เช่น เครื่องสำอาง (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 51)

ส่วนในกรณีความรับผิดทางละเมิดในคดีที่เกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วนใหญ่ ผู้เสียหายจะฟ้องให้รับผิดโดยประมาทเลินเล่อ ซึ่งเดิมก็อยู่ภายใต้หลัก หลักความรับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ของตนก่อนอันตรายที่อาจจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่อง ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตจะต้องให้การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่นกัน ดังนั้นผู้ผลิตจึงไม่ต้องรับผิดต่อผู้ซื้อ แต่ต่อมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 ศาลได้ยกเว้นหลัก หลักความ รับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ของตนก่อนอันตรายที่อาจจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิด จากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตจะต้องให้การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจาก ผลิตภัณฑ์นั้นๆ ในกรณีที่ผู้ผลิตใช้กลฉ้อฉลปกปิดถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ตนเองผลิตขึ้น หรือทราบว่ามีอันตรายแต่ไม่ยอมเปิดเผยหรือกรณีที่เป็นสินค้าที่เป็นอันตรายโดยสภาพหรือ มี แนวโน้มจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ เช่น ยาพิษ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายของรัฐบาลกลางที่มีผลใช้บังคับแก่ทุกรัฐ ความรับผิดชอบของผู้ขายและผู้ผลิตจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลในแต่ละมลรัฐซึ่งยังมีความแตกต่างกัน ต่อมาจึงมีความพยายามที่จะนำหลักเกณฑ์ตามแนวคำพิพากษาของศาลที่เป็นบรรทัดฐานเหล่านั้น รวมทั้งกฎหมายจารีตประเพณีมาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ผู้ขายและผู้ผลิตต้องรับผิดชอบตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐซึ่งมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการค้าทั้งในระดับมลรัฐและระดับประเทศ (William P. Richmond, 1975, p. 117) ความพยายามดังกล่าวส่งผลให้เกิดกฎหมายขึ้นในสองแนวทาง คือ กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (Restatement of Torts) ซึ่งต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดฉบับที่สอง ในปี ค.ศ.1965 ได้แก่ Restatement (Second) of Torts 1965 ในปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักเกณฑ์ของกฎหมายความรับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ของตนก่อนอันตรายที่อาจจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตจะต้องให้การชดเชยเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์นั้นๆ ขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะ คือ Restatement (Third) of Torts: Product liability อีกแนวทางหนึ่ง คือ กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันในระหว่างมลรัฐต่างๆ เช่น กฎหมายพาณิชย์ฉบับเอกรูป (Uniform Commercial Code) ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมกฎหมายสัญญา รวมทั้งหลักความรับผิดชอบจากการผิดคำรับประกันสินค้า (Breach of Warranty) ซึ่งนำมาใช้แก่ความรับผิดทางสัญญาที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Contractual Product Liability) นอกจากนี้ยังมีกฎหมายพิเศษที่นำมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมลรัฐต้องปฏิบัติตาม ได้แก่ The Consumer Product Safety Act 1972 (ศกฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 77)

2. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศฝรั่งเศส

สำหรับวิวัฒนาการการคุ้มครองผู้บริโภคของฝรั่งเศสในกรณีความรับผิดของผู้ผลิตสินค้านั้นเดิมไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นพิเศษจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไป ได้แก่ หลักความรับผิดทางสัญญาและทางละเมิด และกฎเกณฑ์พิเศษที่เรียกว่า “Non - Coumule” ซึ่งกฎเกณฑ์นี้ห้ามมิให้ผู้ซื้อดำเนินคดีในทางละเมิดกับคู่กรณีที่ได้ทำสัญญาระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้ซื้อสินค้าจะเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าได้ โดยทางสัญญากับผู้ขายเท่านั้น ซึ่งในความรับผิดทางสัญญา กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายเท่านั้น ซึ่งในความรับผิดทางสัญญา กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดความรับผิดแก่ผู้ขายสินค้าให้ต้องรับผิดชอบตามคำรับประกันสินค้าของตนในความชำรุดบกพร่องที่ไม่เป็นที่ประจักษ์ของสินค้า โดยไม่ต้องคำนึงว่า ผู้ขายจะรู้หรือควรรู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้น แต่ความชำรุดบกพร่องอันจะก่อให้เกิดผู้ขายต้องรับผิดชอบมีอยู่ก่อนหรือในวาระที่

ทำการซื้อขายกัน และผู้ซื้อจะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าวด้วย แต่กรณีที่ผู้ขายไม่สุจริต กล่าวคือ รู้หรือควรรู้ ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าแต่ก็ยังขายให้ ผู้ซื้อผู้ขายก็จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ซื้ออันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า

ในคำพิพากษาของศาลสูงฝรั่งเศส ที่ได้วางแนวทางไว้ว่าผู้ขายซึ่งประกอบการค้าเป็นอาชีพ จะต้องรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่เห็นประจักษ์เสมอ เนื่องจากโดยทั่วไปผู้ขายดังกล่าวย่อมจะมีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าของตนว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ ฉะนั้น หากสินค้าของตนมีความชำรุดบกพร่องที่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อ ผู้ขายก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้ซื้อได้รับ เช่น ค่าใช้จ่ายค่าคืนและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการซื้อขาย ตลอดจนค่าใช้จ่ายความเสียหายต่างๆ หากสินค้านั้นทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหายด้วย และข้อสันนิษฐานนี้ถือว่าเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ที่ผู้ขายไม่สามารถโต้แย้งได้หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดในทางสัญญา เพราะผู้ขายต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้ขายจะรู้หรือควรรู้หรือไม่ในความชำรุดบกพร่อง อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อยังต้องพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้น และต้องพิสูจน์ให้เห็นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่กระนั้น ความรับผิดชอบในสัญญาจะผูกพันเฉพาะบุคคลที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงเท่านั้น ได้แก่ ผู้ซื้อกับผู้ขาย ดังนั้น ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบตามสัญญาในความเสียหายจึงเฉพาะแต่ผู้ขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรงเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นผู้ขายปลีก ผู้จำหน่ายหรือผู้ผลิตก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ผลิตมักจะไม่ได้ขายสินค้าให้ผู้บริโภคโดยตรง ความสัมพันธ์กับผู้ได้รับความเสียหายในทางสัญญากรณีผู้ผลิตนี้มักเป็นไปไม่ได้ ผู้ขาย ก็จะรับผิดชอบเฉพาะผู้ซื้อสินค้าที่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญากับเขาเท่านั้น ไม่ขยายความรับผิดชอบออกไปถึงบุคคลที่สาม

นอกจากการคุ้มครองผู้บริโภคโดยอาศัยหลักในเรื่องสัญญาแล้ว ก่อนที่จะมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคใช้บังคับ ประเทศฝรั่งเศสได้ใช้หลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องละเมิด เพื่อเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคอันมาจากสินค้าได้ก่อนความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค ไม่ว่าจะด้วยร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินอีกด้วย ซึ่งการอาศัยหลักเรื่องละเมิดนี้ก็เช่นเดียวกับกรณีละเมิดในเรื่องอื่นๆ ที่จะต้องอาศัยหลักความรับผิดทางละเมิดทั่วไป มิได้มีหลักเกณฑ์ใดเป็นกรณีเฉพาะ โดยต้องเป็นความเสียหายที่ผู้ซื้อได้รับจริงๆ อันเป็นผลโดยตรงจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่ทำให้สินค้าชำรุดบกพร่องเป็นอันตราย กล่าวคือ ความเสียหายที่จะเรียกร้องได้ต้องมาจากผลของความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์การมีอยู่ของความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้น โดยหลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นสินค้าชำรุดบกพร่องได้แก่

1. ความชำรุดบกพร่องในตัวสินค้านั้นเอง อันเนื่องมาจากกระบวนการผลิต

2. ความชำรุดบกพร่องในขั้นตอนการจำหน่าย ซึ่งแม้ว่าผู้ผลิตจะได้ผลิตสินค้าอย่างดีมีคุณภาพแล้ว อาจเกิดความบกพร่องในการให้คำเตือนหรือคำแนะนำในการใช้สินค้าที่ไม่เพียงพอ หรือความบกพร่องในการเก็บรักษาหรือบรรจุหีบห่อในการพิสูจน์ถึงความมียู่ของ ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวแล้ว ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตในการกำจัดอันตรายที่จะมีในสินค้านั้น ไม่ว่าจะในขั้นตอนการผลิต การบรรจุหีบห่อ การจำหน่าย การให้คำแนะนำการใช้ เป็นต้น ซึ่งการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามหลักละเมิดย่อมเป็นกรณีที่มีความลำบาก บางครั้งผู้เสียหายก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งในการพิสูจน์ความมียู่ของ ความชำรุดบกพร่องในกรณีความรับผิดชอบตามสัญญาจะเป็นการง่ายกว่า อันมีผลให้การคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีผู้ซื้อสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยพิสูจน์เพียงความชำรุดบกพร่องของสินค้า แต่กรณีที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อแล้วย่อมจะต้องพิสูจน์ถึงการ จงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตอีกด้วย ดังนั้น ศาลสูงฝรั่งเศสจึงได้มีคำพิพากษาวางแนวบรรทัดฐานว่าผู้ผลิตถูกสันนิษฐานว่ารู้หรือควรรู้ ถึงความชำรุดบกพร่องใดๆ ในสินค้าของเขา และถือว่าได้กระทำละเมิดเมื่อเขาขายสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องนั้น

ในกรณีที่ได้มีความชำรุดบกพร่องในสินค้า ศาลสูงของฝรั่งเศสก็ได้วางหลักเกณฑ์กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตสินค้าหรือคำแนะนำแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคเท่าที่จะเป็นไปได้ ถ้าไม่กระทำก็จะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ในกรณีความชำรุดบกพร่องในการบรรจุหีบห่อ หรือเก็บรักษาสินค้า ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายยังต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต่อไป จึงได้มีการเรียกร้องให้นำเอาเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด ตามหลัก Product Liability มาใช้บังคับแต่ก็ยังมีได้มีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด

ต่อมา เมื่อแนวโน้มในการพัฒนาขึ้นของประเทศต่างๆ อันมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้การบริโภคได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากการบริโภคตามความจำเป็นในชีวิตประจำวันไปเป็นการบริโภคสินค้าคราวละมากๆ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนไม่ว่าจะเรื่องเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้าที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กฎหมายหรือหลักกฎหมายต่างๆ ที่ใช้อยู่ในประเทศฝรั่งเศสตามที่กล่าวมาไม่อาจนำมาใช้ได้ ในทุกกรณี จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ด้วยการนำระบบกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับ เพื่อเข้าแทรกแซงกลไกทางตลาดเพื่อขจัดความไม่ถูกต้องหรือการ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ รวมทั้งเยียวยาแก้ไขความสัมพันธ์ในทางสัญญา ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ประกอบกับปัญหาต่างๆ ที่หลักกฎหมายในเรื่องละเมิดไม่อาจใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้จัดให้มีคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อประสานและรวบรวมตลอดจนจัดให้มี

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น เรียกว่า “Commission de Refonte du Droit de la Consommation” ในปี ค.ศ.1981 เพื่อจัดทำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคโดยประสานและรวบรวมกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและใช้บังคับในเรื่องนี้ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่นั้น มาบัญญัติรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน และให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานต่างๆ ที่ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปได้วางไว้ให้ประเทศสมาชิกนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของแต่ละประเทศด้วย และในที่สุดคณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการร่างกฎหมายว่าด้วยการบริโภค (Le Code de la Consommation) ขึ้น ได้มีประกาศให้ใช้ประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริโภค ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 1993

ประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริโภคของฝรั่งเศสดังกล่าวมีบทบัญญัติแยกออกเป็น 5 บรรพ โดยบรรพ 1 ว่าด้วยเรื่องข้อมูลสำหรับผู้บริโภคและการกำหนดรูปแบบของสัญญาต่างๆ บรรพ 2 ว่าด้วยลักษณะ ความปลอดภัย และคุณภาพของสินค้าและบริการ บรรพ 3 ว่าด้วยการผูกพันเป็นลูกหนี้ของผู้บริโภคในลักษณะต่างๆ บรรพ 4 ว่าด้วยสมาคมผู้บริโภค และบรรพ 5 ว่าด้วยสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริโภค

สำหรับเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้สินค้านั้น ประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริโภคได้บัญญัติไว้ในลักษณะ 2 ของบรรพ 2 โดยในบทบัญญัติ ดังกล่าว มีสาระสำคัญ คือ กำหนดหน้าที่ทั่วไปว่าด้วยความปลอดภัยโดยบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องดำเนินการต่างๆ ตามที่รัฐกำหนด เพื่อเป็นการให้หลักประกันเบื้องต้นแก่ผู้บริโภคและการป้องกันความเสี่ยงภัยของผู้บริโภค อันเนื่องมาจากสินค้าหรือบริการที่วางแพร่กระจายอยู่ในตลาดมุ่งหมายให้ครอบคลุมไปถึงลักษณะของการป้องกันไว้ล่วงหน้าด้วย

3. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีกลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากออสเตรเลียนับมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ และมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้อย่างเข้มแข็ง โดยมีแนวคิดหลักในการสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ขายกับผู้บริโภคไม่ให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ ซึ่งในหลักเรื่องความรับผิดในผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะไม่แตกต่างจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี คือ อาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา คือ ผู้เสียหายจะต้องเป็นคู่สัญญากับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจึงจะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ ส่วนหากผู้เสียหายจะฟ้องร้องในฐานะละเมิดก็ต้องอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญาเช่นเดียวกัน และยังต้องนำสืบถึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องมีหน้าที่ป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อด้วย แต่ต่อมาศาลก็ได้ผ่อนคลายนโยบายดังกล่าว โดยเริ่มมีคำพิพากษาให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเพื่อสาธารณชนทั่วไป

บริโภคนักผู้ผลิตมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้บริโภคทั้งหลายเหล่านั้น หากเกิดความเสียหายจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าดังกล่าว

ต่อมาจึงเริ่มมีการพัฒนากฎหมายการขายสินค้า กฎหมายเงินทุน กฎหมายความเป็นธรรมในการค้า และความเป็นธรรมของผู้บริโภคในมลรัฐต่างๆ ซึ่งกฎหมายการค้า (Trade Practices Act) เป็นกฎหมายที่มีข้อกำหนดถึงกรณีให้ความรับผิดชอบแก่ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความบกพร่องแทนผู้ขายสินค้าเพราะเห็นว่า กระบวนการผลิต การแสดงฉลาก การกระจายสินค้า ล้วนเป็นการกระทำของผู้ผลิต แต่อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ และไม่สอดคล้องกับการค้าขายในสมัยใหม่ จึงได้มีการเสนอให้มีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยขึ้นตามลำดับ โดยยอมรับแนวทางตามสหภาพยุโรปในเรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (1985 European Community Product Liability Directive) มาปรับใช้ทั้งยังมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการปฏิบัติทางการค้า (The Trade Practices Commission) เพื่อทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองไม่ให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบและดูแลให้ผู้ทำธุรกิจต่างๆ ปฏิบัติอยู่ในกรอบของกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องการแก้ปัญหาเพื่อยุติกรณีพิพาทต่าง ๆ

4. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมัน

ในช่วงก่อนปี ค.ศ.1990 การฟ้องคดีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในเยอรมันทำได้สองทางคือการฟ้องร้องตามกฎหมายลักษณะสัญญา และการฟ้องร้องตามกฎหมายลักษณะละเมิดสุดแต่ว่าการฟ้องคดีแบบใดจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ซื้อมากที่สุด โดยมีข้อแตกต่างกันในเรื่องภาระการนำสืบพิสูจน์และอายุความในการฟ้องคดีในส่วนของความรับผิดทางละเมิด มีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรกและวรรคสอง กำหนดให้ความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่องสามารถปรับใช้กับหลักความรับผิดทางละเมิดโดยทั่วไปได้ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญา

ในขณะเดียวกันในยุโรปมีความเคลื่อนไหวที่จะรวมกลุ่มประเทศเป็นสหภาพยุโรปที่จะจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ตามระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป จนกระทั่งในปี ค.ศ.1985 ได้มีการรับรองการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์แห่งสหภาพยุโรปทำให้เยอรมันต้องออกกฎหมายภายในบังคับตามระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรปดังกล่าวในปี ค.ศ.1989 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1990 ในชื่อกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ยกเลิกสิทธิเดิมของโจทก์ที่จะฟ้องคดีละเมิดตามหลักกฎหมายทั่วไป

ดังนั้น ตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 ผู้เสียหายก็สามารถฟ้องคดีความเสียหายในผลิตภัณฑ์ตามหลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่ตราขึ้นเพื่อรองรับระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป แต่กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์นี้ยังเป็นกฎหมายที่ยืนยันหลักเดิมที่ศาลได้วางแนวไว้ในเรื่องหน้าที่ติดตามเฝ้าระวังความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นในผลิตภัณฑ์ การกำหนดเพดานค่าเสียหายที่โจทก์สามารถเรียกให้ชดใช้ได้ ตลอดจนการรับรองสิทธิในการเรียกค่าเสียหายในการรักษาพยาบาล ค่าสูญเสียความสามารถในการทำงานแต่ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ

5. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

ในการฟ้องร้องเกี่ยวกับคดี Product Liability ตามกฎหมายของประเทศต่างๆ ในยุโรป ก่อนจะรวมตัวกันเป็นสหภาพยุโรปไม่ว่าจะเป็นการฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญาหรือทางละเมิด ก็ยังเป็นการใช้กฎหมายภายในของแต่ละประเทศซึ่งแตกต่างกันออกไป จนในปี ค.ศ.1985 จึงมีการประกาศใช้ข้อบังคับ EC Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Product ส่งผลให้กฎหมายของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป (European Union) มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรสอดคล้องกันอย่างเดียวกัน และนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้แก่ความรับผิดที่เกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกันกับแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา (ศุภฤกษ์ ชลวิระวงศ์, 2550, หน้า 53) ที่ใช้แนวคิดความรับผิดบนฐานความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าไม่ใช่ความรับผิดตามการกระทำจึงไม่ต้องพิจารณาถึงว่าผู้ผลิตจะจงใจ หรือประมาทเลินเล่อทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือไม่แต่อย่างใด

6. แนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นจึงมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั้งที่ในอดีตญี่ปุ่นจะไม่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคมากนัก เดิมญี่ปุ่นใช้หลักให้ผู้ซื้อต้องระมัดระวังเอาเอง แต่ในปัจจุบันญี่ปุ่นพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคก้าวหน้าไปมาก ญี่ปุ่นมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นกฎหมายกลางคือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1969 กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้สภาการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดนโยบายในการคุ้มครองผู้บริโภค สภาการคุ้มครองผู้บริโภคของญี่ปุ่นมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และให้รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง (สุขุม สุคนิษฐ์, 2544, หน้า 11)

การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นนั้นมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ เช่น องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ ค่านิยมของญี่ปุ่นที่ไม่นิยมใช้สิทธิฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายต่างๆ จึงทำให้สิทธิของผู้บริโภคไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ญี่ปุ่นจึงได้พยายามหามาตรการทางกฎหมายอื่นๆ มาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคโดยในปี ค.ศ.1985 ได้เกิดอุบัติเหตุจากผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคใช้สอยในชีวิตประจำวันบ่อยครั้ง เช่น เกิดพิษจากสารคาร์บอนไดออกไซด์จากเครื่องทำความร้อนที่ใช้น้ำมันและในปี 1994 ได้มีเครื่องรับโทรศัพท์ซึ่งผลิตโดยบริษัทมิทซูชิตะ อิเล็กทริก อินดัสทรี จำกัด (Matsushita Electric Industrial Company Limited) เกิดประกายไฟและทำให้ไฟไหม้ผู้ซื้อได้รับบาดเจ็บและศาลตัดสินให้บริษัทต้องรับผิดชอบเพราะความชำรุดบกพร่องในผลิตภัณฑ์นี้ และเกิดอุบัติเหตุต่างๆ นี้ทำให้เกิดความวิตกกังวลของประชาชนในการที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่สูงขึ้น จึงเกิดการรวมตัวเพื่อผลักดันให้เกิดกฎหมายรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ขึ้น

การรวมตัวเกิดขึ้นเมื่อนักกฎหมายเริ่มก่อตั้งเครือข่ายกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (National Network of Legislation Movement for Product Liability Law) เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับองค์กรผู้บริโภคทั่วประเทศ ผู้แทนของเครือข่ายดังกล่าวเข้าร่วมเป็นผู้ร่างกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ จนได้รับการพิจารณาในสภาผ่านการลงมติประกาศใช้เป็นกฎหมาย (สุขุมศุภินิตย์, 2544, หน้า 46)

หลังจากได้มีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์แล้วจึงได้มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิตสินค้า ทำสัญญาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายจากผลิตภัณฑ์มากขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้บริโภคในการที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากการบริโภคหรือใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มผู้บริโภค เป็นกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยอาศัยอำนาจตุลาการประชาชนสามารถใช้สิทธิผ่านทางกรฟ้องร้องต่อศาลมากขึ้น

วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นแต่เดิมก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 นี้ เมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องอาศัยหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดทางสัญญา หรือความรับผิดทางละเมิดและความรับผิดตาม

กฎหมายเฉพาะมาใช้บังคับ ซึ่งผลทางกฎหมายในเรื่องขอบเขตของความรับผิดชอบในแต่ละเรื่องก็จะแตกต่างกันออกไป

โดยก่อนที่จะอธิบายถึงหลักกฎหมายดังกล่าวมีข้อพิจารณาจากประวัติศาสตร์กฎหมายไทยดังนี้ หลักการซื้อขายสินค้าในสมัยโบราณก่อนมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อผู้ขายได้ทำการมอบทรัพย์สินและผู้ซื้อได้ชำระราคาแล้ว ผู้ซื้อ ผู้ขายก็หมดความผูกพันระหว่างกัน ดังนั้นหากภายหลังผู้ซื้อจะพบว่าสินค้าที่ซื้อไปนั้นชำรุดบกพร่องใช้งานไม่ได้ อันเป็นเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้ในขณะที่ซื้อก็ตาม ผู้ซื้อก็ไม่อาจเรียกร้องใดๆ ต่อผู้ขายให้รับผิดชอบได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายเก่าของไทยกำหนดให้ผู้ขายไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อในความชำรุดบกพร่องของสินค้า แต่ผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจดูสินค้าให้ตัวเอง (โรแบร์ต แลงการ์ด, 2526, หน้า 82) ซึ่งตามกฎหมายเก่าของไทยนี้มีการซื้อขายสินค้าอยู่ประเภทหนึ่งที่มีบทบัญญัติเทียบเคียงได้กับเรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง ได้แก่ การซื้อขายทอง กล่าวคือ ในการซื้อขายทองคำตามพระอัยการลักษณะ โจรบทที่ 157 กำหนดไว้ว่าเมื่อผู้ขายพรางทองอาบว่าเป็นทองคำมีความผิดต้องลงโทษทางร่างกายโดยให้เขียนด้วยลวดหนึ่ง ตัดมือและประจาน และต้องคืนราคาให้แก่ผู้ซื้อด้วย ส่วนทองคำของกลางนั้นให้ทำลายเสีย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้มีพระราชกำหนดที่ได้ประกาศใช้สำหรับการซื้อขายทองเพื่อยกเลิกกฎหมายเก่า โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ซื้อเสียสิทธิที่จะฟ้องเอาราคาคืนจากผู้ขายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากตามหลักกฎหมายเก่าผู้ซื้อทองมีความมั่นใจว่าจะได้รับราคาคืนแน่นอนหากทองที่ซื้อมาไม่ใช่ทองคำแท้หรือเป็นทองเคลือบ ผู้ซื้อจึงไม่ระมัดระวังในขณะที่ซื้อ แต่ในกฎหมายใหม่นี้บังคับให้ผู้ซื้อต้องใช้ความรอบคอบระมัดระวังตามสมควรในการตรวจตราทองก่อนซื้อ ถ้าผู้ซื้อประมาทเดินเล่อราคาทองที่ผู้ขายจะต้องคืนจึงไม่สมควรให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับคืนไป แต่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนผู้ซื้อจะฟ้องเรียกเงินคืนได้อย่างไรหรือไม่ต้องพิจารณาในเรื่องความผิดทางอาญา ซึ่งแนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขายที่จะต้องชำระราคาคืน โดยอาศัยเจตนาหรือความประมาทเดินเล่อของผู้ซื้อนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น (โรแบร์ต แลงการ์ด, 2526, หน้า 86) ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าตามประวัติศาสตร์กฎหมายโบราณของไทยผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามสัญญาซื้อขาย เห็นได้ชัดจากกรณีการซื้อขายทอง การที่ผู้ขายต้องคืนราคาในกรณีขายทองเคลือบก็ไม่ใช่เป็นความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นมาตรการหนึ่งของการลงโทษเท่านั้น ในเวลาต่อมาได้มีกฎหมายลักษณะอาญาซึ่งได้มีบทลงโทษแก่ผู้ขายที่ใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้ซื้อซื้อสินค้า ซึ่งใช้บังคับแก่การซื้อขายทุกชนิด ส่วนความรับผิดทางแพ่งเพื่อความชำรุดบกพร่องตามสัญญาซื้อขายเพิ่งปรากฏเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้เอง

1. ความรับผิดทางสัญญา

หลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางสัญญาในเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น จะอาศัยหลักความรับผิดตามคำรับประกันสินค้าของสัญญาซื้อขายไม่ว่าจะเป็นคำรับประกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดความรับผิดแก่จำเลยสำหรับหลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดทางสัญญาตามกฎหมายของไทยที่นำมาเทียบเคียงปรับใช้แก่หลักความรับผิดตามคำรับประกันสินค้า ได้แก่ ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามกฎหมายลักษณะซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 มาตรา 473 และมาตรา 474 นั้นเอง

แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายและกฎหมายอื่นของไทย จะไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดกล่าวถึงหลักกฎหมายเรื่องคำรับประกันสินค้า (Warranty) ไว้โดยตรง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายไทยจะไม่ยอมรับหลักกฎหมายในเรื่องนี้ เพราะคำรับประกันสินค้าก็คือข้อสัญญาว่าจะรับผิดของผู้ขาย หากว่าสินค้าไม่เป็นไปตามที่รับประกันไว้ (วิชญ์ เกรืองาม, 2536, หน้า 243)

ดังนั้น เมื่อเป็นข้อสัญญาข้อหนึ่ง หากสินค้าไม่เป็นไปตามที่รับประกัน ย่อมถือว่าผู้ขายผิดสัญญาและต้องรับผิดตามสัญญาและสามารถนำหลักทั่วไปของนิติกรรมสัญญามาใช้บังคับได้

อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่า หลักความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย มาตรา 472 ถึงมาตรา 474 ก็คือหลักความรับผิดตาม คำรับประกันสินค้าโดยปริยายนั่นเอง (อนันต์ จันทโรภากร, 2545, หน้า 91)

โดยในเรื่องความรับผิดทางสัญญานี้กฎหมายไทยนำหลักผู้ซื้อต้องระวัง มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ซื้อที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตรวจสอบสินค้าที่ซื้อมานั้นด้วยตนเองว่าถูกต้องตรงตามสัญญาและมีความชำรุดบกพร่องเสียหายอย่างไรหรือไม่ ซึ่งถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขายผู้ซื้อในฐานะคู่สัญญาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือไม่อย่างไรนั้นให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 กำหนดให้ผู้ขายรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในกรณีที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งจะใช้เป็นปกติ

ทั้งนี้ เห็นได้ว่า หลักผู้ซื้อต้องระวังในมาตรา 472 นี้ กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่อง แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่ากรณีเช่นใดจึงจะเรียกว่าทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่อง และผู้ขายจะต้องรับผิดต่อทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องนั้นอย่างไร เพียงไร ด้วยเหตุนี้ ในเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงในประเด็นดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” เสียก่อน เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติความหมายของ “ความชำรุดบกพร่อง” ไว้โดยเฉพาะ จึงพอจะสรุปความหมายได้จากคำอธิบายของนักกฎหมายหลายท่านไว้เป็นแนวทางได้ดังนี้

1. ความชำรุดบกพร่อง หมายถึง ความเสื่อมเสียแห่งเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินที่ทำการซื้อขาย (ประพนธ์ ศาตะมาน และไพจิตร ปุญญพันธ์, 2539, หน้า 96)
2. ความชำรุดบกพร่อง หมายถึง การที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นมีสภาพต่างจากสภาพที่ควรจะเป็นตามความมุ่งหมายของสัญญาไม่ใช่เพราะทรัพย์สินนั้นชำรุดในตัวของมันแต่เพราะทรัพย์สินนั้นไม่ได้มาตรฐานตามความมุ่งหมายของสัญญา (กิตติศักดิ์ ปรัตติ, 2532, หน้า 13)
3. ความชำรุดบกพร่อง (Defect) หมายถึง การที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติตามวิสัยของการใช้ทรัพย์สินหรือตามข้อกำหนดในสัญญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถือแนวทางตามคำอธิบายที่ว่า “ความชำรุดบกพร่อง” หมายถึง ความเสื่อมเสียหรือความเสียหายในเนื้อหาของทรัพย์สินซึ่งซื้อขายกัน เช่น กรณีโจทก์ซื้อกระป๋องสำหรับบรรจุปลากับน้ำซอสมะเขือเทศจากจำเลย เมื่อกระป๋องดังกล่าวเป็นสนิมและมีความชำรุดบกพร่องอย่างอื่น ซึ่งเป็นผลจากการผลิตของจำเลย อันเป็นสาเหตุให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาจำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5881/2533)

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถือตามคำอธิบายว่าความชำรุดบกพร่อง หมายถึง การที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นขาดคุณสมบัติอันพึงมีตามสัญญา เช่น กรณีจำเลยตกลงซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จากโจทก์โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นเครื่องที่สามารถทำงานได้ 7 ระบบ แต่ปรากฏว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้ระบบเดียว โดยข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ของโจทก์มีความเสื่อมในเนื้อหาแต่อย่างใด จำเลยย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 161/2522)

อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตามบทบัญญัติดังกล่าว หมายถึง เฉพาะความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือมีอยู่แล้วในเวลาส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายเท่านั้น ดังนั้น ความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากนั้นผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น กรณีโจทก์ซื้อรถยนต์จากจำเลยขณะที่โจทก์รับมอบรถยนต์คันพิพาทไปจากจำเลยรถยนต์มีสภาพเรียบร้อยดีภายหลังโจทก์จึงอ้างว่ารถยนต์มีกลิ่นเหม็น ดังนี้ จำเลยหาต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5618/2530)

องค์ประกอบความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

จากบทบัญญัติของมาตรา 472 ที่ว่า ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้น่าจะใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ จากบทบัญญัติมาตรา 472 นี้ สามารถแยกองค์ประกอบความรับผิดได้ดังนี้

1. มีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น
2. ความชำรุดบกพร่องนั้น เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่ขายเสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา
3. ผู้ซื้อไม่มีสิทธิบอกปิดไม่รับชำระหนี้
4. ผู้ซื้อไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้ขายส่งเงินคืนตามราคาที่ได้ชำระไปแล้ว ถ้าผู้ซื้อประสงค์จะบอกเลิกสัญญา
5. ผู้ซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายเพื่อการอย่างอื่นอันเกิดจากการส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง

โดยองค์ประกอบทั้งหมดข้างต้น จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ขายจะต้องรับผิดถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเหตุให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ อันมุ่งจะใช้กันปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งโดยสัญญาแต่ถ้าเป็นการมีตำหนิหรือมีความไม่สมบูรณ์เพียงเล็กน้อยโดยไม่ถึงกับเป็นสาระสำคัญจนทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคาหรือเสื่อมประโยชน์ และยังสามารถนำไปใช้งานได้ตามปกติก็ยังไม่เป็นกรณีตามมาตรา 472 นี้ เช่น กรณีซื้อรถยนต์แล้วมีรอยขีดข่วนเล็กน้อยกรณีนี้ไม่ถือเป็นความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 นี้ ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิด นอกจากนี้ ความชำรุดบกพร่องนี้จะต้องเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขายซึ่งผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้น แต่ถ้าความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นหลังจากทำสัญญาซื้อขายกันแล้ว ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดเพราะความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้วต้องพิจารณาเรื่องการรับบาปเคราะห์ในภัยพิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาต่างตอบแทนซึ่งเป็นคนละเรื่องกับความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้ขาย

โดยเห็นได้ว่า บทบัญญัติในมาตรานี้มุ่งคุ้มครองในขณะที่มีการซื้อขายสินค้าเป็นหลักเท่านั้น และให้สิทธิเฉพาะผู้ซื้อที่เป็นผู้เสียหายโดยตรง ที่จะเรียกร้องใดๆ เอาจากผู้ขายบุคคลภายนอกไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรา 472 นี้ได้ ทั้งที่ความจริงแล้วความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรืออันตรายที่เกิดจากการใช้สินค้านั้นมักจะเกิดขึ้นเมื่อใช้สินค้าผ่านไประยะเวลาหนึ่งแล้ว

แม้ผู้ซื้อจะได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วก็ตามหรือบางครั้งผู้เสียหายที่แท้จริงก็อาจจะไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นก็ได้

ความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้า

เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ว่า ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องนั้นอย่างไร และเพียงไร เพียงแต่กฎหมายได้กำหนดให้เป็นสิทธิของผู้ซื้อที่จะดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ซื้อที่มีสิทธิยึดหน้าวงราคาเว้นแต่ผู้ขายจะให้ประกันที่สมควร ตามมาตรา 488
2. ผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกปิดไม่รับชำระหนี้
3. ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกให้ผู้ขายส่งเงินคืนตามราคาที่ได้ชำระไปแล้ว ถ้าผู้ซื้อประสงค์จะบอกเลิกสัญญา

เลิกสัญญา

4. ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายเพื่อการอย่างอื่นอันเกิดจากการส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องนอกเหนือจากราคา

โดยมีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบโดยตามบทบัญญัติมาตรา 473 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังต่อไปนี้

1. ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายพบว่ามี ความชำรุดบกพร่อง หรือการจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน
2. ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน
3. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

ภาระการพิสูจน์

หลักทั่วไปในเรื่องภาระการพิสูจน์เป็นไปตามหลักในมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง ผู้นั้นย่อมต้องนำสืบ ดังนั้น ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับฝ่ายที่เรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบตามสัญญา เช่น ถ้าผู้ซื้อจะเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้ซื้อ ที่จะต้องนำสืบว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ในเวลาที่ซื้อขาย เป็นต้น

อายุความในการฟ้องคดี

มาตรา 474 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ในข้อรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดี เมื่อพ้นเวลาปีหนึ่ง นับแต่เวลาที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง”

ดังนั้น อายุความแห่งสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องจึงมีกำหนด 1 ปี นับแต่เวลาที่ผู้ซื้อได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง

จากหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขายที่อธิบายมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ยังเป็นกฎหมายที่ไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริงเนื่องจากข้อจำกัดดังต่อไปนี้

1. เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับจำกัดอยู่เฉพาะคู่สัญญาตามสัญญาซื้อขายเท่านั้น โดยเป็นไปตามหลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา จึงเกิดเป็นปัญหาในการฟ้องคดี คือ หากผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้าเอง เช่น เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อเป็นบุคคลภายนอกที่บริโภคสินค้าเข้าไปยอมไม่มีอำนาจฟ้องร้องให้ผู้ได้รับผิดตามสัญญาซื้อขายได้เพราะไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายซึ่งรวมถึงการฟ้องร้องให้ผู้รับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ขาย ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้อื่นที่ใช้เครื่องหมายการค้าในการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งแม้จะถือว่าความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องเป็นคำรับประกันโดยปริยาย แต่ในประเทศไทยไม่เคยปรากฏคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ตีความให้ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 และมาตรา 473 ขยายความไปคุ้มครองถึงบุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่คู่สัญญาตามสัญญาซื้อขายเลยแต่อย่างใด และถึงแม้ผู้ซื้อจะมีอำนาจฟ้องร้องตามสัญญาซื้อขายได้แล้วแต่ผู้ที่จะต้องรับผิดก็จำกัดอยู่เฉพาะคู่สัญญาคือผู้ขายสินค้าให้เท่านั้น ไม่สามารถไปฟ้องร้องคนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอื่นๆ ได้เลยไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้นำเข้า หรือเจ้าของแฟรนไชส์

2. บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายไม่มีแนวคิดพื้นฐานและเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภค (อนันต์ จันทโรภากร, 2545, หน้า 44) ตามที่กล่าวมาแล้วว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาคือผู้ซื้อและผู้ขาย แสดงว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิหน้าที่และความรับผิดระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น ขณะเดียวกัน บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มีผลบังคับใช้แก่สัญญาซื้อขายเป็นการทั่วไปโดยไม่มีการแบ่งแยกระหว่างสัญญาที่สร้างขึ้นระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้า และสัญญาที่สร้างขึ้นระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภคโดยทั่วไป ดังนั้น แม้จะเป็นสัญญาซื้อขายระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค พ่อค้าที่เป็นผู้ขายก็สามารถทำข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องตามบทบัญญัติในมาตรา 483 ถึงมาตรา 485 ได้ ซึ่งต่างจากกฎหมายของต่างประเทศที่ห้ามไม่ให้ผู้ขายยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังกล่าวได้ หากเป็นการซื้อขายระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคนั่นเอง (ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์, 2550, หน้า 148)

3. ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายคุ้มครองเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวทรัพย์สินที่ซื้อขายหรือประโยชน์ใช้สอยของตัวทรัพย์สินเท่านั้น แตกต่างจากหลักการของเรื่องความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ให้ความคุ้มครองความเสียหายอย่างอื่นนอกเหนือจากที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ซื้อขาย เช่น ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เป็นต้น เพราะคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ตามมาตรา 472 หมายถึง ความเสียหายใน

เนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินที่ซื้อขาย ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำในบทบัญญัติของมาตรา 472 ที่บัญญัติให้ผู้ขายรับผิดชอบเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่ขายชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือความเหมาะสมที่จะใช้เท่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวทรัพย์สินที่ขายหรือประโยชน์ใช้สอยของตัวทรัพย์สิน ไม่ได้มุ่งถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า (สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, 2546, หน้า 683) หรือคุ้มครองความเสียหายอย่างอื่นนอกเหนือจากความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ซื้อขาย และไม่ปรากฏคำพิพากษาฎีกาที่นำบทบัญญัติเรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องมาปรับใช้เพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ซื้อขาย ดังนั้น การฟ้องคดีความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องจึงฟ้องได้แต่เฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ซื้อขายและเฉพาะข้อกล่าวอ้างว่าความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือความเหมาะสมที่จะใช้สินค้านั้นเท่านั้น หากความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายเสื่อมราคาหรือความเหมาะสมแล้ว ย่อมไม่อาจฟ้องคดีโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ได้แต่อย่างใด (ปรีชา สุขมาวงศ์, 2528, หน้า 171)

2. ความรับผิดทางละเมิด

โดยหลักกฎหมายความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้ได้รับความเสียหายในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน จากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้อื่น มีสิทธิจะฟ้องให้ผู้กระทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนได้

ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคหรือบุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้า บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าก็ควรเป็นผู้ผลิตที่ได้ผลิตสินค้าเหล่านั้น ซึ่งหลักกฎหมายที่อาจนำมาปรับใช้กับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าได้ ก็คือ หลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และมาตรา 437

ความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420

มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากมาตราดังกล่าวสามารถแบ่งสาระสำคัญของความรับผิดเพื่อละเมิดได้ ดังนี้

1. มีการกระทำโดยผิดกฎหมาย ซึ่งหมายรวมถึง การงดเว้นการกระทำอันเป็นการป้องกันผลเสียหายไม่ให้เกิดขึ้นด้วย
2. การกระทำความผิดเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
3. การกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และ

4. ความเสียหายเป็นผลจากการกระทำของผู้ละเมิด

ทั้งนี้ ความรับผิดชอบข้างต้นเป็นความรับผิดชอบสำหรับการกระทำของตนเอง (Direct Liability or Liability for One's Own Act) และเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับเรื่องการรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะเห็นได้ว่า

1. การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การที่สินค้ามีความผิดปกตินั้นอาจเกิดได้ในทุกขั้นตอนของการผลิต หรือขณะอยู่ในความครอบครองของผู้จำหน่าย ซึ่งอาจเกิดจากความตั้งใจก็ได้ เช่น กรณีที่ผู้ผลิตนำวัตถุดิบที่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐานมาเป็นส่วนประกอบของสินค้า โดยรู้อยู่ว่าการใช้วัตถุดิบคุณภาพต่ำนี้อาจก่ออันตรายแก่ผู้บริโภคได้ หรืออาจเกิดจากความผิดพลาดบกพร่องหรือประมาทเลินเล่อโดยผู้ผลิตไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรที่จะใช้ได้ในกระบวนการผลิตสินค้าไม่ว่าจะเป็นในขั้นตอนการใช้วัตถุดิบ การออกแบบ การผลิต การบรรจุ ภาชนะ การตรวจสอบคุณภาพของสินค้า การขนส่ง หรือการเก็บรักษาสินค้าที่ผลิตแล้วหรือการกระจายสินค้าไปเพื่อการจำหน่ายก็ตาม

นอกจากนี้ ถ้าความเสียหายของสินค้าอันเกิดจากความบกพร่องในกระบวนการผลิตในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เช่น ความบกพร่องนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของลูกจ้างหรือคนงานของผู้ผลิตในระหว่างการผลิต หรือความบกพร่องเกิดขึ้นจากการขนส่ง ผู้ผลิตก็จะรับผิดชอบเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 425 ที่กำหนดให้นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด

2. ภาระการพิสูจน์

เมื่อเกิดกรณีการได้รับอันตรายจากการใช้สินค้าในการดำเนินคดีฟ้องร้องให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ในเรื่องต่อไปนี้

2.1 ความเสียหายที่ได้รับ

2.2 ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคโดยผิดกฎหมายและ

2.3 ผลของความเสียหายที่ได้รับผลจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต

ในภาระการพิสูจน์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นภาระหนักที่ตกแก่ผู้เสียหายเนื่องจากว่าการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้นค่อนข้างจะเป็นไปได้ยากหรือการพิสูจน์เกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นของผู้ผลิตในขั้นตอนการผลิตก็เป็นเรื่องที่เกินความสามารถของผู้เสียหายเพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้ของผู้ผลิตแต่ฝ่ายเดียว บางกรณีต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้วยซ้ำถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นจากสินค้าที่มีอันตรายหรือชำรุด

บกพร่องก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าอันตรายหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างไร ดังนั้น จึงเห็นว่าการดำเนินคดีของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายค่อนข้างเป็นไปได้ยากหรือบางกรณีค่าเสียหายที่ได้รับก็ไม่คุ้มค่ากับเงินและเวลาที่เสียไป

3. ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางละเมิดสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประการ (คัมภีร์ แก้วเจริญ, 2526, หน้า 28) คือ

3.1 ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายในลักษณะค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ละเมิดจะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

3.2 ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น การกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษนี้เป็นหลักการของ Common Law โดยเฉพาะ ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายทางละเมิดจะกำหนดควบคู่กันทั้งค่าสินไหมทดแทนและเพื่อลงโทษผู้ละเมิดด้วย

ในส่วนการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ที่บัญญัติว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย

โดยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือให้ใกล้เคียงกับฐานะเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะใช้วิธีการคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน การใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการทำละเมิด ซึ่งค่าสินไหมทดแทนนี้ไม่สามารถจะลบล้างความเสียหายใดๆ ได้ เพียงแต่เป็นการให้สิ่งตอบแทนไม่ว่าจะเป็น ตัวเงิน หรือทรัพย์สินให้เหมาะสมกับความเสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายมีความพอใจในการได้รับการเยียวยาความเสียหายนั่นเอง

4. อายุความในการฟ้องคดี

โดยอายุความในการฟ้องร้องในคดีละเมิดตามมาตรา 448 บัญญัติไว้ว่า

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแก่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้การละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

ถ้าเรียกเรื่องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิด มีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้น ไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ

จากบทบัญญัติของมาตรานี้ สามารถแยกอายุความในการฟ้องคดีละเมิดได้เป็น 2 กรณี คือ

1. อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิด ซึ่งไม่เป็นความผิดทางอาญา สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1.1 อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

1.2 อายุความ 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด

2. อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในมูลละเมิดซึ่งเป็นความผิดอาญาให้นับอายุความทางอาญาที่ยาวกว่ามาใช้บังคับ

ความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 437

มาตรา 437 บัญญัติว่า บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย

บทบัญญัติของมาตรานี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ ได้แก่

1. ความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล (ตามวรรคหนึ่ง)

2. ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์อันตราย (ตามวรรคสอง)

บทบัญญัติมาตรา 437 นี้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของผู้ควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลและผู้ครอบครองทรัพย์อันตราย ในกรณีที่ทรัพย์นั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ไม่ว่าผู้ควบคุมดูแลหรือผู้ครอบครองทรัพย์นั้นจะมีได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตามก็ต้องรับผิดตามทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด

ความรับผิดที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับที่จะเทียบเคียงได้กับหลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ได้แก่ ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะอันเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตราย

ความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล (ตามมาตรา 437 วรรคหนึ่ง)

บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในกรณีนี้คือ ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะเพราะกฎหมายสันนิษฐานว่าบทพร่องในการดูแลและป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สิน

“ผู้ครอบครอง” หมายถึง เจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 ที่บัญญัติว่า “บุคคลโดยยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตนท่านว่าบุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง” และอยู่ในฐานะที่จะดูแลและป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ยานพาหนะนั้นได้ดีที่สุด ส่วน “ผู้ควบคุมดูแล” หมายถึง ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลเอาใจใส่ปกป้องรักษายานพาหนะหรือยึดถือยานพาหนะ หรือผู้มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อไม่ให้ทรัพย์สินนั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หรือผู้ที่ยึดถือยานพาหนะไว้ในขณะที่ยานพาหนะนั้นก่อให้เกิดความเสียหายในลักษณะที่ควบคุมบังคับยานพาหนะนั้นให้เคลื่อนที่ไป เช่น ผู้เช่ารถเป็นผู้ครอบครองรถที่เช่าแต่คนขับรถที่เป็นลูกจ้างของผู้เช่า เป็นผู้ควบคุมดูแล ส่วนกรณีทรัพย์สินอันตราขกฎหมายกำหนดให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราขขณะเกิดความเสียหายเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้ครอบครองไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินเสมอไป อาจเป็นผู้มีสิทธิครอบครองก็ได้ และไม่จำเป็นต้องยึดถือทรัพย์สินนั้นไว้ตามความเป็นจริงในขณะเกิดเหตุ เช่น การไฟฟ้าเป็นผู้ครอบครองสายไฟฟ้าบนเสาไฟก่อนต่อเข้าบ้านผู้ใช้ไฟ เป็นต้น

ส่วนทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ได้แก่ ยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลและต้องปรากฏว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนไปหรือกำลังเดินเครื่องของยานพาหนะ

แม้ว่าบทบัญญัติของมาตรา 437 นี้ เป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดก็ตามที่ผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบแม้จะมีได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่ทั้งนี้ก็ยังมิเงื่อน ไขที่ผู้ทำละเมิดสามารถนำสืบพิสูจน์ให้หลุดพ้นความรับผิดชอบได้ในกรณีต่อไปนี้คือ 1) ความเสียหายเกิดขึ้น โดยเหตุสุดวิสัย 2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง

ความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอันตราข (ตามมาตรา 437 วรรคสอง)

คำว่า “ทรัพย์สินอันตราข” ตามมาตรานี้ได้กำหนดไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ทรัพย์สินอันตราขโดยสภาพ หมายถึง ทรัพย์สินที่อาจก่ออันตรายได้ด้วยตัวของมันเอง เช่น กระแสไฟฟ้า, มิด, ของมีคม, น้ำกรด, น้ำมันเบนซิน, ถังแก๊ส เป็นต้น
2. ทรัพย์สินอันตราขโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หมายถึง ทรัพย์สินที่โดยสภาพอาจไม่เป็นอันตรายแต่ผลิตขึ้นมาเพื่อให้ใช้ทำอันตรายได้หากมีการกระทำของมนุษย์เข้าไปจึงทำให้เป็นของที่มีอันตรายขึ้นมา เช่น อาวุธปืน พลุ ระเบิด เป็นต้น
3. ทรัพย์สินอันตราขโดยอาการกลไกแห่งทรัพย์สินนั้น หมายถึง ทรัพย์สินที่มีเครื่องจักรกลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำงาน แต่ในที่นี้ไม่ใช่นยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลตาม

มาตรา 437 วรรคหนึ่ง แต่เป็นเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ที่กำลังเคลื่อนไหวทำงานอยู่แล้วก่อให้เกิดอันตราย แต่เมื่อเครื่องยนต์หยุดทำงานก็ไม่ใช่ทรัพย์สินอันตราย เช่น รถยนต์

โดยในบริบทของเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บุคคลซึ่งมีทรัพย์สินอันตรายไว้ในครอบครอง จึงต้องมีหน้าที่ระมัดระวังเพื่อควบคุมป้องกันทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพปลอดภัยและต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ทรัพย์สินอันตรายได้ก่อขึ้นไม่ว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะจงใจหรือได้ใช้ความระมัดระวังเพียงใด หรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด แต่ถึงแม้มาตรา 437 วรรคสอง นี้จะเป็นความผิดเด็ดขาดแต่ผู้ละเมิดสามารถพิสูจน์ให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดได้ใน 2 กรณีคือ (1) ความเสียหายเกิดขึ้นโดยเหตุสุดวิสัยและ (2) ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง

ส่วนในเรื่องค่าสินไหมทดแทน เมื่อเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 วรรคสองนี้ ผู้กระทำละเมิดจะต้องชดใช้ความเสียหายตามบทบัญญัติมาตรา 438 ถึงมาตรา 437 ว่าด้วยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด โดยอายุความฟ้องคดีละเมิดตามมาตรา 437 วรรคสอง มีอายุความเช่นเดียวกับความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420

จากบทบัญญัติของมาตรา 437 นี้ เห็นได้ว่าเป็นบทสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมายที่ให้ประโยชน์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่ข้อจำกัดของมาตรา 437 นี้ก็คือการกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรานี้มีอยู่เพียง 2 ประเภท คือ ทรัพย์สินหรือยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลกับทรัพย์สินอันตราย และเงื่อนไขผู้ที่ต้องรับผิดก็ต้องเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลทรัพย์สินนั้นๆ ซึ่งต่างไปจากกรณีของกฎหมายความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่มีการขายหรือจำหน่ายในตลาดแล้ว ดังนั้น บทบัญญัติของมาตรา 437 จึงใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ไม่ครอบคลุมและยังมีช่องว่างอยู่อีกมาก

3. ความรับผิดตามกฎหมายเฉพาะ

ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทหนึ่งประเภทใดอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายเฉพาะเหล่านี้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าไว้ และเมื่อผู้ผลิตได้ฝ่าฝืนบทกฎหมายก็จะมีโทษในทางอาญา

อย่างไรก็ดี ในกฎหมายเฉพาะส่วนใหญ่จะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ผลิตต้องรับผิดในทางแพ่งเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือความอันตรายของสินค้า

ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ในการศึกษาความรับผิดชอบตามกฎหมายเฉพาะนี้ จะศึกษาเฉพาะกฎหมายที่มีข้อกำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในทางแพ่งเพื่อแก้ไขเยียวยาต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้า ซึ่งกฎหมายที่จะนำมาศึกษาได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไปมีลักษณะเป็นกฎหมายกลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนผู้บริโภค เนื่องจากการจะตรากฎหมายเป็นเรื่องเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองเป็นรายประเภทสินค้านั้นบางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามสถานการณ์ของปัญหา จึงจำเป็นต้องมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เพื่อเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายและให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในสิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
4. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
5. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา เช่น การห้ามโฆษณา โดยใช้ข้อความที่เป็นเท็จ เกินความจริง หรือทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญของสินค้าและห้ามการโฆษณาในลักษณะที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลากสินค้า เช่น กำหนดให้ระบุข้อความในฉลากสินค้าเกี่ยวกับชนิดของสินค้า ชื่อ และที่อยู่ของผู้ผลิต ขนาด ปริมาตร น้ำหนัก วิธีใช้ ข้อแนะนำในการใช้หรือห้ามใช้ ตลอดจนวันที่หมดอายุและราคาที่ชัดเจน ทั้งให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยฉลากพิจารณาถึงสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ แก่ผู้บริโภคเป็นสินค้าควบคุมฉลากได้ นอกจากนั้นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยังได้ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสั่งห้ามขายสินค้าที่เป็นอันตราย ซึ่งปัจจุบันได้ห้ามขายถึง 4 รายการ คือ ตัวคูดน้ำ เครื่องดื่มน้ำไฟฟ้าแบบขั้วเปลือย ลูกโป่งวิทยาศาสตร์ และเครื่องเล่นนินด้าที่เป็นกระบอกสูบ และใช้แรงอัดกระแทกน้ำในกระบอกสูบโดยตรง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงลวดตัดฟันแฟชั่นที่เด็กวัยรุ่นกำลังนิยม และหม้อก๋วยเตี๋ยวและภาชนะบรรจุอาหารที่มีการนำสารตะกั่วมาเป็นตัวประสานรอยเชื่อมต่อ รวมถึงเครื่องทำน้ำเย็นที่อาจมีการใช้สารตะกั่วมาเชื่อมต่อในลักษณะเดียวกันด้วย อีกทั้งยังให้อำนาจสำนักงาน

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบแต่ต้องเป็นกรณีที่ดีนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคส่วนรวมด้วย

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ก็ไม่มีบทบัญญัติที่สามารถนำเข้าไปปรับใช้กับเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้โดยตรง เนื่องจากไม่ใช่กฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคอย่างชัดเจน จึงไม่มีการกำหนดความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดในทางแพ่งแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเพียงแต่ให้ความคุ้มครองเป็นการทั่วไป

ส่วนมาตรการในการควบคุมด้านการโฆษณาและฉลากสินค้าก็เป็นการคุ้มครองในขั้นตอนก่อนมีการขายสินค้าเท่านั้น และการลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนก็เป็นโทษทางอาญาเท่านั้น แต่ไม่มีการเยียวยาทางแพ่งแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่โฆษณาหรือใช้ฉลากจะมีอำนาจดำเนินคดีทางแพ่งแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่โฆษณาหรือใช้ฉลากโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายแต่อย่างไร

แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจะให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะมีอำนาจดำเนินคดีทางแพ่งแทนผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายต่างๆ ได้ แต่ลักษณะของการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายดังกล่าว ก็เป็นการใช้วิธีการดำเนินคดีแบบคดีละเมิดโดยทั่วไป ไม่ได้มีการกำหนดกระบวนการพิจารณาความเป็นลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะการพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยหรือการพิสูจน์ถึงความเสียหาย ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดประการสำคัญที่ไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากการบริโภคหรือใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้อย่างเต็มที่

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้น โดยยกเลิกพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510 และพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 ทั้งนี้ เนื่องจากในขณะนั้นมีการนำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมากและวัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ และสิ่งแวดล้อมได้และแม้ว่าในขณะนั้นจะมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายอยู่บ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นลักษณะกระจัดกระจายและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงาน ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายก็แตกต่างกันและไม่ครอบคลุมเพียงพอด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการร่างกฎหมายจึงเห็นสมควรให้มีกฎหมายกลาง ขึ้นฉบับหนึ่ง เพื่อใช้บังคับกับกรณีที่กฎหมายเฉพาะต่างๆ ไม่สามารถใช้ได้อย่างครอบคลุม โดยให้มีโอกาสที่จะนำกฎหมายกลางไปใช้แทนหรือเพิ่มเติมกฎหมายเฉพาะที่มีอยู่แล้ว จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายวัตถุมีพิษให้เป็นกฎหมายกลาง

กฎหมายของไทยที่ใช้ในการควบคุมวัตถุอันตรายต่างๆ มีกระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง ได้แก่

1. กรณีของวัตถุระเบิดได้ ได้แก่ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พุทธศักราช 2490 ได้บัญญัติควบคุมการนำเข้า มีหรือจำหน่ายอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน อย่างไรก็ตาม วัตถุระเบิดตามกฎหมายนี้จะมุ่งเน้นใช้บังคับกับวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อมุ่งหมายจะให้เกิดการระเบิดขึ้นเท่านั้น ไม่รวมไปถึงวัตถุบางชนิดที่อาจเกิดระเบิดขึ้นได้เอง

2. กรณีของวัตถุไวไฟ ได้แก่ มีพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2521 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2514 ว่าด้วยการบรรจุก๊าซ ซึ่งในกรณีของพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2521 ซึ่งใช้ควบคุมสารไวไฟทั้งที่เป็นของแข็งและของเหลว แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติต่างๆ ในกฎหมายนี้ทั้งในส่วนของการขนส่ง การเก็บรักษา ล้วนแต่มุ่งเน้นให้ใช้บังคับกับน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวเท่านั้น ไม่อาจนำไปใช้กับวัตถุไวไฟที่มีลักษณะเป็นของแข็งได้

3. กรณีของวัตถุออกซิไดส์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใด บัญญัติควบคุมไว้โดยเฉพาะ ทั้งๆ ที่วัตถุประเภทนี้บางชนิด เช่น ก๊าซออกซิเจนเหลวเมื่อนำไปบรรจุภาชนะที่ไม่เหมาะสมก็อาจเกิดการระเบิดขึ้นได้ และหากนำไปไว้ใกล้กับวัตถุไวไฟแล้วก็จะทำให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงได้

4. กรณีของวัตถุมีพิษ ได้แก่ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 เป็นต้นแม้ว่า กฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีบทบัญญัติค่อนข้างชัดเจนไม่ว่าเป็นเรื่อง การควบคุมการผลิต หรือการจำหน่าย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากกฎหมายเหล่านี้มีขอบเขตการควบคุมที่แตกต่างกันและบางกรณีก็ซ้ำซ้อนกัน จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการประสานงานและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนกัน

5. กรณีของวัตถุที่ทำให้เกิดโรค ได้แก่ พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ. 2525 พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นไปในทำนองเดียวกับเรื่องวัตถุมีพิษ คือ เป็นกรณีที่มีกฎหมายหลายฉบับบัญญัติซ้ำซ้อนกันมี ปัญหาในการบังคับใช้

6. กรณีของวัตถุกัมมันตรังสี เช่น พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 ที่ กำหนดให้มีการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การผลิต และการมีไว้ในครอบครองซึ่งสารกัมมันตรังสี อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการใช้ การเก็บรักษา และการขนส่งยังไม่มีมาตรการในการควบคุม

7. กรณีวัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุคัดกร่อน และวัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง ซึ่งวัตถุอันตรายทั้ง 3 ชนิดนี้ ยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติควบคุมไว้ โดยเฉพาะการควบคุมจึงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอันตรายที่จะเกิดขึ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมวัตถุอันตรายจากที่กล่าวมาข้างต้นมีปัญหาเรื่องความไม่แน่นอนของขอบเขตกฎหมายโดยมีบางส่วนซ้ำซ้อนกันอยู่ ทั้งในบางเรื่องบางกรณีกลับไม่มีกฎหมายบัญญัติควบคุมไว้แต่อย่างใด

ดังนั้น พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 จึงได้กำหนดนิยามของคำว่า “วัตถุอันตราย” ให้กว้างขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อให้ใช้เป็นกฎหมายกลางได้ กล่าวคือ

“วัตถุอันตราย” ให้หมายความว่า

1. วัตถุระเบิดได้
2. วัตถุไวไฟ
3. วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
4. วัตถุมีพิษ
5. วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
6. วัตถุกัมมันตรังสี
7. วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
8. วัตถุที่คัดกร่อน
9. วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง
10. วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

จากบทนิยามของคำว่า “วัตถุอันตราย” ข้างต้น จะเห็นว่าวัตถุอันตรายมีระดับของความ เป็นอันตรายไม่เท่ากัน บางชนิดก็มีความรุนแรงน้อย บางชนิดก็มีความรุนแรงมาก ดังนั้น ลักษณะของการควบคุมก็ต้องมีระดับที่แตกต่างกันไปตามชนิดและความรุนแรงของวัตถุอันตราย ซึ่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 นี้ได้แบ่งประเภทของวัตถุอันตรายออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
2. วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

3. วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาตและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

4. วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองโดยเด็ดขาด

โดยจะเห็นได้ว่ากิจการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายตามกฎหมายฉบับนี้จะมีการควบคุมแบบครบวงจร กล่าวคือ ควบคุมตั้งแต่ การผลิต การนำเข้า การมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายไม่ว่าเพื่อขาย หรือการขนส่ง หรือการอื่นใดไปจนถึงการทำลาย ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายไว้ เช่น เมื่อผู้ประกอบการจะประกอบกิจการเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 จะต้องแจ้งการดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทราบก่อน หรือถ้าเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ได้บัญญัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายอยู่ในมาตรา 57 ถึงมาตรา 69 ซึ่งความรับผิดชอบในความเสียหายนี้เป็นลักษณะของความรับผิดโดยเคร่งครัด เช่นเดียวกับความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อพิจารณาหลักการของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 แล้วจะเห็นว่า มีหลักการที่สอดคล้องกับเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า และมีบทบัญญัติความรับผิดทางแพ่งและเป็นความรับผิด โดยเคร่งครัดในหลายมาตรา ดังนี้

1. มาตรา 63 กำหนดให้ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

2. มาตรา 64 กำหนดให้ ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใดต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวยังกำหนดให้ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่ต้องรับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้จำกัดแต่เพียงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในบทนิยามตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงสินค้าทั่วไปแต่อย่างใด

จากการศึกษาแนวความคิดของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าตามหลักกฎหมายต่างๆ และตามกฎหมายเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการที่ยังไม่สามารถจะให้ความคุ้มครองหรือเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายในความชำรุดบกพร่องของสินค้าได้จากผู้ขายเท่านั้น ผู้ซื้อไม่สามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตตามหลักของความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยที่ตนผลิตหรือจำหน่ายออกไปได้ ดังนั้น หากสินค้าเกิดความชำรุดบกพร่องในขั้นตอนของการผลิต ผู้ขายซึ่งไม่ทราบถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าวก็ต้องรับผิดแต่เพียงผู้เดียว ถ้าหาก ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคต้องการฟ้องผู้ผลิตตามกฎหมายลักษณะละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การพิสูจน์จะตกแก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับ รวมทั้งต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคโดยผิดกฎหมาย และผลของความเสียหายเกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ดังนั้น จึงเป็นภาระหนักที่ตกแก่ผู้บริโภค เนื่องจากการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตเป็นไปได้ยาก จึงเห็นว่าการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะละเมิดอาจไม่คุ้มค่าใช้จ่ายและเวลาที่ต้องเสียไป

ส่วนความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็จำกัดเฉพาะผู้ควบคุมยานพาหนะอันเกิดด้วยกำลังเครื่องจักรกล (มาตรา 437 วรรคหนึ่ง) และ ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย (มาตรา 437 วรรคสอง) เท่านั้น โดยจะไม่รวมถึงผู้ผลิต อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 437 นี้ ได้บัญญัติหลักการที่คล้ายความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยที่ตนผลิตหรือจำหน่ายออกไป กล่าวคือ ผู้ควบคุมยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายนั้น ตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

ทั้งนี้กฎหมายของไทยฉบับต่างๆ ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 หรือพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 กฎหมายเหล่านี้เป็นเพียงกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอใบอนุญาตผลิตและจำหน่าย ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนก็มีโทษทางอาญาแต่ไม่ได้กำหนดหลักความรับผิดทางแพ่งไว้แต่อย่างใด และแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ที่ได้บัญญัติหลักการคล้ายความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิต

และผู้จำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยที่ตนผลิตหรือจำหน่ายออกไปก็ตาม แต่ก็จำกัดการบังคับใช้เฉพาะวัตถุอันตรายเท่านั้น หรือแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ที่เป็นกฎหมายกลางเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคก็ตาม แต่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนี้ไม่ปรากฏหลักการของความรับผิดชอบแห่งของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยที่ตนผลิตหรือจำหน่ายออกไปที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคไว้โดยตรงแต่อย่างใด นอกจากนี้ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยังให้ความสำคัญคุ้มครองไม่ครอบคลุมถึงบุคคลภายนอก (Bystander) ซึ่งมีใช้ผู้บริโภคสินค้า ซึ่งหากบุคคลภายนอกได้รับความเสียหายจากความบกพร่องของสินค้าจึงเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะอาศัยความบกพร่องในสินค้ามาเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายหรือผู้ผลิตได้โดยตรง

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นและเหมาะสมแล้วที่จะต้องมีการบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างระบบป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากสินค้าซึ่งผู้ประกอบการผลิตเป็นผู้รู้ขั้นตอนการผลิตและเป็นผู้อยู่ในฐานะที่ป้องกันอันตรายหรือความเสียหายจากสินค้าได้มากกว่าผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นๆ จึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้มีการใช้มาตรการทางกฎหมายต่างๆ เพื่อจัดการกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และพยายามที่จะกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและหลักการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย